

Pályázatok

Pályázatok és apróhirdetések díjszáma: Minden szó egyszeri beiktatása 16, vas-
tagon szedett betűkből 32 fillér. Állás-
keresőkénél 10, ill. 20 fillér. Legkisebb
hirdetés díja 2 pengő. Az összeg előre
küldendő be; lehet 10 filléres levélb-
lyegekben is.

A bpesti IX. Tompa-u. 17. sz. orth.
templom a főünnepre kimondottan kel-
lemes hangú, nős talmidchóhom és jóré
somájim *baal műszi* keres. Jelentkezés
Kepes Sándor elnökénél Ráday-utca 56.

Az abaujszántói orth. hitközség keres
a főünnepre egy kitűnő hangú *műszi*-
előimádkozó jóré somájimot. Fizetés meg-
egyezés szerint.

Dr. Moskovits Árpád Stern Adolf
elnök titkár

A szarvasi orth. hitközség a főün-
nepre egy kellemes hangú *baal műszi*
jóré somájimot keres. Fizetés megegye-
zés szerint. Költséget csak a meghívott-
nak térítünk.

Schlesinger Sámuel hitk. elnök.

A hajduhadházi orth. hitközség keres
a nagyünnepre kimondottan vallásos
és jóhangú *sachrisz*-előimádkozót. Fize-
tés megegyezés szerint. Utiköltség csak
a meghívottnak és megválasztottnak lesz
megtérítve. Horovics Sámuel hitk. elnök.

Niszel Lipót és neje, Budapest,
Hartmann Májer és neje, Huszt,
tisztelettel meghívják gyermekeik

PAULA és JÓZSEF

egybekelési ünnepélyére, mely 777
למ"ט aug. 17-én, kedden d. u. 4
órákor Nagyszőlősen (Sevlus) lesz
megtartva.

Sürgőnyefim:

Hotel Slavia, Niszelnék, Sevlus.

— Minden külön értesítés helyett. —

**Az ünnepek miatt
már most szerezz be
gyerekének tanköny-
veit és iskolaszereit
GONDOS SÁNDOR**
könyv és papírüzletében
VI., Andrassy-ut 53.

(Telefon: 117-122)

Orth. kóser sajt, vaj, idej juhturó

Özv. PAPPER DEZSŐ-né
Bpest, VII., Dob-u. 19. Tel.: 1-345-30.
Nagyban Kicsinyben

Apró hirdetések

DIÁKOT v. diákleányt orth. ellátással
vállalok. Jókai-tér 10. félelelet 4.

NAGY SZÉFER TÓRA eladó. Kitűnő
pergamén. Hibátlan. Szatmári Jakab,
Kispest. Toldi-utca 24.

LAKODALMAKAT, banketteket a leg-
szébb kivitelben legolesóbban szervi-
roz: Klein orth. kóser étterme, Nyír-
egyháza, Bencs-tér 5.

MÁTRAFÜREDEEN a közismert orth.
Klein-pensió megfelelő számú jelentke-
zés esetén Rajshasónra nyitva. Elő-
jegyzés: Klein-pensió, Mátrafüred.

FRIEDLÄNDER József képesített kőfa-
ragó és építési vállalkozó SÍRKÓRAK-
TÁRA: Debrecen, Piace-utca 60. és
Kassai-út 37. (Mátészalkán, Gróf Ti-
sza István-utca 6.)

FÜSZER szakmában jól bevezetett, val-
lásos, szolid üzletvezető segédet azon-
nalra keresek. Cím, Fischl Joachimmál,
Paks.

Jeligés levelek továbbításához 20
filléres bélyeg mellékelendő.

BENŐSÜLNÉ rőfös-, divat-, esetleg ve-
gyeskereskedésbe 26 éves orth. fiatal-
ember. Jelligé: „Ambiciós”.

KERESÜNK két bóchert két házhoz há-
zitanítónak, szabad idejükben fűszer-
üzletükben segédkeznek. Ajánlatok:
Markovits, Kiskúnmajsa.

ELSŐRENÜ uriszabó, jó parnószeh-
lyen letelepedhet. „Orthodox” jelige.
GYÖNYÖRÜ, szép, divatos parókákat
csak finom anyagból készít: Grosz
Zsigmondné, Kisvárdá, Kossuth L. u.

RÖVID-divatárusegéd hosszú gyakorlat-
tal állást keres. „Engros-detail” jelige.
HAJDUNÁNÁSON megnyit orth. kóser
étkezdé Ellbógenél. (Városházával
szemben.)

ÜGYES fiatal papírkereskedőségét
azonnalra felveszek. Keller Mór, Sal-
gótarján.

SZOLID ügyes leány-szakácsnő szigo-
rúan orth. családhoz azonnalra felvé-
tetik. Király-utca 14. II. 2.

POLGÁRIRA, gimnáziumra előkészítő
fiatalember, ki gemóre-tajszefeszt is
alaposan tanít, állást keres. Cím: Licht-
mann, K. M. részére, Bp., Dob-u. 13.

SZORGALMAS, intelligens leányt kere-
sek fűszer s rőfösüzletembe. „Falura”.
TERMÉNYKERESKEDÉSben jártas
fiatalember elhelyezkedne. „Jobb csa-
ládból” jelige.

TEXTILES segédet, ki önállóan kiszol-
gál, azonnalra keresek. Szombaton zár-
va. Gréger Jenő, Balmazújváros.

JOBH házból való kimondott német kis-
asszonyt keresek 5 és 6 éves gyerme-
keim mellé. Gestetner Zsigmond, Bp.,
Hajós-u. 12. (Most: Siófok, Fő-u. 43.)
KERESÜNK jobb családból orth. leányt,
ki főzésben és háztartásban jártasság-
gal bír. Ehrenfeld Mór, Nyergesujfalu
SAMESZ-állást keresek, lelépést fizetek.
Teitelbaum G., Büdszentmihály.

VIDÉKI nagyvárosban, megalapozott
orth. cukrászda családi okokból eladó
vagy bérbeadó. Szakképzettségre kitanítjuk. „Biztos megélhetés”.

TEXTILÜZLETEMBE szombattartó ta-
noncot, kezdő segédet felveszek. Revitz
Sándor, Paks.

BEJÁRÓ vallásos kisasszonyt reggeltől-
estig, keresek két (3 és 6 éves) gyer-
mekhez. Jelentkezés f. hó 16-án: Weisz
Bélanál, VII., Wesselényi-utca 18.

FÜSZER -vegyes angró-üzletem részére,
egy a szakmában gyakorlott fiatal
szombattartó segédet keresek. Grün-
feld Miksa, Pásztó.

FÖZNI tudó mindenleány kis háztar-
tásba felvétetik. Friedmann, Dobozi-
utca 7—9.

KERESKEDELMI végzettséggel fiatal
szombattartó leány állást keres. Hoff-
mann F., Kálvária-tér 18.

JOBH asszony elmenne vidékre is, minden
munkát vállal. Wilhelm, Kender-u. 9.

ÁLLÁST változtatna komoly, nőten,
szombattartó 23 éves textildivatáru ke-
reskedőségéd. Hosszabb gyakorlattal
rendelkezik, vevőkhöz jól ért. „Önálló
munkaerő” jelige.

SZIGORUAN orth. főzőmindenes azon-
nal felvétetik. Eisenberg József, Deb-
recen, Hatvan-u. 35.

ÜVEGESSEGÉD, fiatal, intelligens,
azonnal felvétetik. „Dunántul” jelige.
AZONNALRA keresek jómegjelenésű
vallásos fiut, aki 2 gyermekemet hé-
berre és a II.-III. elemire oktassa.
Később kitanítom a borszakmára.
Mehrel Géza, Kál.

MAGYAR fordításban megjelent *Kiczür
Sülchon Örűch* 3 P-ért megrendelhető:
Baum Tibor könyvkereskedőnél, Mis-
koc, Kazinczy-utca.

DRŐSEKAT németül, ünnepélyes alkalmakra
(*barmiczvó, chaszene*, próba és
székfoglaló stb.) 5.50 P előzetes bekül-
dése ellenében, *psettlit külön díjazás-
sal*, diszkréció mellett szállít: *Braun
Izrael rabbi, Bp., Szövetség-utca 43.*

ZUGLIGETBEN modern villában auto-
busz- és villamos közelében, pensió-
szerű orthodox ellátást vagy házon-
kívüli kosztot adok. Schiffer Izidor,
Árnyas-út 10. Telefon: 164-838.

LÉV TAJV. Tévedés volt. Más jelígre
érkezett.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG JENŐ

Klein S. nyomda, Bpest, VI. Lovag-u. 14.
Telefon: 1-111-95.

אללנע מיינע יידישע צייטונג

ב"ה

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg Lipót צ"לSzerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VI., EÖTVÖS-UTCA 26/C.
Telefon: 1-238-08. Csekk számla: 50.791.
Egész évre 20 pengő. Külföldre P 25.Szerkeszti:
Groszberg JenőA világorthodoxia parlamentje
a Szentföld felosztásának terve ellen határozott

Marienbad, augusztus 23. A harmadik
Knésziój G'dajló joggal nevezhető a hit-
hű zsidóság parlamentjének. Összegy-
lekeztek azok, akik a zsidóság külső és
belső bajain az orthodoxyia összefogásá-
val akarnak enyhíteni. „Mimeno pinó,
mimeno jószéd, mimeno kesesz milchómó
— belőle kerül ki az alappillér, belőle a
szög, belőle a háború nyila”. A mult hét
kedd óta tartó összejöveteleken láttunk
olyan férfiakat, akikre ráillik a próféta
egy-egy jelzője. Itt vannak azok, akiket
hívek tizezrei az erkölcsi világ alappil-
léreinek, „*eadik j'szajd ujom*” tartanak,
akiket chésnikok miriádjai Rebeknek s
lelkivezéreknak tisztelnek. A Tóra láng-
lelkű mestereinek nagy sorát is tisztel-
hetjük itt, ők azok, akik „szögei” Izrael
sátorának, amelyet nélkülök a veszes zi-
vatar szétvetne. És felvonultak azok,
akik a mai kor eszközeivel, a propaganda
a sajtó módszereivel, a technika vívmá-
nyainak felhasználásával „harci nyilak-
ká” váltak ama küzdelemben, amelyet az
orthodox zsidóság folytat az értékeiért.

Az orthodoxyia nagy seregszemléjének
alkalmából rávetődik a helyzetre egy
évezredes jelenet, amely *S'müél II.* 10.
fejezetében van elmondva. Dávid király
hadvezére *Jajov* látja, hogy előlről és
hátról ellenség nyomul s akkor kivá-
lasztja a harcosokat, testvéreinek pedig
azt mondja: „*Chazak v'niszchazak b'ad
aménü ü'vad óré Elajkénü, vahasém ja-
asze hatajv b'énov* — légy erős, legyünk
erősek népünkért. I'tenünk városaiért
és az Örökkévaló tegye azt, ami tetsző
az ő szemében”. A hadvezér rövid harci
szózatának első kitétele: „légy erős, le-
gyünk erősek” kifejezi minden szervez-
kedés alaptörvényét. És mi nálunk a cél?

„*B'ad aménü* — népünkért!” Azért küz-
dünk, hogy a zsidóság megmaradjon
az Örökkévaló népének. Sokféle baja
van a zsidóságnak. A szenvedések egy
része a külvilág bűnösségéből ered, de a

másik része bizonyára a mi vétkeink kö-
vetkezménye és így mementót jelentenek
megjavulásunkra. És ezért valahányszor
a zsidóság bajairól van szó, felénk áram-
lik az a bensőséges áhitat, amelyet az I.
Knésziój G'dajlón 1923-ban árasztott a
Chóféc Chájim az ő szent lelkesedésé-
ben. Azt mondotta a Tóra bölcsességétől
ragyogó aggastyán:

— *Egy beteg fekszik az úton, jönnek
az orvosok s megakarják gyógyítani. Az
egyik a szemét gyógyítani meg, hogy ne
legyen kénytelen másokra támaszkodni,
a másik lábra szeretné állítani, hogy
megmentse mostani tehetetlenségéből; a
harmadik a legfontosabbnak tartaná a
kezek meggyógyítását, hogy munkát vé-
gezhesen. Nem használt. Jött ezután az
igazi orvos, aki azt mondotta „itt a szív
beteg, azt kell meggyógyítani, ezzel meg-
szűnnek a többi bajok, e nélkül nem ko-
moly a segítség”. A zsidóság szíve —
mondotta a Chóféc Chájim — a Tóra.
Enélkül nem lehet a zsidóság bajait gyó-
gyítani, enélkül minden törekvés meddő.*

A mostani *Knésziój G'dajló* is éppen
azt akarja kiemelni, hogy minden orth.
zsidó problémának szíve a Tóra. Sokat
beszéltek a vallásos gyermeknevelés
(*chinuch*) problémájáról, a jesivákról, a
leánynevelésről, kifogyhatatlan téma az,
amelynek neve: „*taharasz hamispóhó*”,
a családi élet tisztasága. Itt a sabosz
megmentésének problémája. A vallásos-
ság megerősítése a Szentföldön és a
diaszpórában. — *Mindenek a kérdések
zsidó szempontból soha meg nem oldha-
tók, ha a szív beteg, ha nem a Tóra je-
lenti minden törekvésünk centrumát...*

Es a jelenlegi *Knésziój* az imént meg-
jelölt úton foglalkozik azzal a kérdéssel,
amelyre az idézett bibliai ige céloz, ami-
kor harera hív fel „I'tenünk városaiért”.
A Peel-jelentés elakarja tőlünk rabolni
„I'tenünk városait”, megakarja csonkí-
tani a Szentföldet, egy részéből törpe zsi-

dó államot akar csinálni. Össze csaptak
ebben a tekintetben a vélemények és élet-
felfogások. A nyugateurópai orthodoxyia
skepticismussal néz az államalakulat
előbe, a keleti zsidóság benne a zsidónyo-
mor enyhítésének egyik formáját látja,
a hideg ész komplikációktól fél, a heve-
sebb temperamentum lelkesedik. Igen.
Jellemzően fejtegette mult hét szombat
délután a baranoviczi gaon R. Elechonon
Wassermann, hogy a „zsidó állam” gon-
dolata nem kezdete a megváltásnak (*asz-
chalto dig'ulo*), ellenkezőleg, kezdete
ujabb bajoknak (*aszchalto d'goluszo*).
Még nem tartunk annál az időnél, ami-
korra a próféta a jövődő megvál-
tást írja le, amikor kelet és nyugat, a
hideg észak, a meleg dél, egyesülni fog-
nak a szétszórt nép egyesítésében: „*Al
tiró, ki itchó oni, mimizroch óvi zarechó
ümimaaarov akabecehó, ajmar laczófajn
téní, ülszémon al tichlói, hoví vónáj mé-
róchajk... — ne félj, mert veled va-
gyok, keletről hozom a te ivadékokaidat,
nyugatról összegyűjtelek, mondani fo-
gom az északnak „add elő” és a délnak
„ne tartsd vissza”, hozzátok gyermekei-
met messziről”. (Jesájó 43, 5.) És az
egész nagy gyülekezet lelkéből beszélt a
geri Rebbe a rabbitanács ülésén, amidőn
Jajél próféta 4. fejezetéből idézte az
i'teni ígét: „... *v'nispat'ti imom som al
ami v'nachlősi jisroél aser pizri va-
gajim, v'esz arci chüllékü* — perbe szá-
lok velük, népem, örökségem. Izrael
miatt, akit szétszórtak a népek között és
országomat feldarabolták”. „*Vijehüdü
lajlom tésév, vijrűsolajim l'dajr vodajr
— Jehüdü örökre lakozik, Jeruzsálem
nemzedékről-nemzedékre.*” A hívő zsidó-
ság soha sem fogja elhagyni a próféta
jövendölések alapját: sem zsidó-politi-
kai intrikák, sem nemzsidó diplomáciai
elgondolások kedvéért. Mert Jacob
Rosenheim beszédéből az volt kiérezhető,
hogy a „zsidó állammak” angol részről*

való előtérbe tolása arra megy vissza, hogy a jelenlegi palesztinai baloldaliak, uralmuk megszilárdítását vélik ezáltal elérni. Ugy van tehát, mint *Jajov* idejében: „elülről s hátulról folyik a harc”: külvilági politikai konspirációk és a törái alapot elhagyó zsidók profán elgondolásai, a zsidó állam tervének felvetésével kritikus helyzetbe hozták a hithű zsidóságot. A *Knészjij G'dajló* a Tóra szellemében szól minden orthodox zsidóhoz:

„Légy erős, erősödjünk együttesen népünkért s I'tenünk városaiért” és elvette a „zsidó állam”, ill. a Szentföld felosztásának tervét. A világorthodoxia bizik abban, amivel Dávid hadvezére befejezte: „És az Örökkévaló tegye meg azt, ami jó a szemében”. Mienk a küzdés, a szent akarat, az alázatos engedelmeség és a Mindenható a hosszáségités, a kegyelem és az áldás.

Groszberg Jenő.

A kongresszus megnyitása előtt

Marienbad, augusztus 16. (A „Zsidó Ujság” kiküldött tudósítójától.) A nagy, híres világfürdő külső képe is a Knészjij G'dajló jegyében áll. A pályaudvar fehér lobogókkal feldíszítve, melyek a kongresszusra vonatkozó jellegzetes, szögletes újhéber típusú betűkkel vannak tarkítva. Karszalagos ifjak várják a tömegesen érkező delegátusokat és vendégeket. Az I. osztályú váróterem a Knészjij irodájának lett berendezve, ahol minden tekintetben a vendégek rendelkezésére állanak. A főpostahivatalban külön helyiséget rendeztek be a kongresszus szolgálatára és az ott feladott postaküldeményekre cseh és héber nyelvű postabélyegzőlenyomatokat alkalmaztak a köv. szöveggel: **י"א - ט"ו אלול תרצ"ז** כנסיה גדולה השלישית של אנורה ישראל.

A városi és fürdőhatóság teljesen díjtalanul bocsátotta a *Horovics Jonathan* jeruzsálemi rabbi vezetésével mintaszerűen és nagy körültekintéssel dolgozó előkészítő bizottság rendelkezésére az egész fürdőépületet a kongresszus céljaira. Külön van még egy u. n. „Kongresszusbüro” a sajtó céljaira, kisasszonyok egész nap kattognak 10 német és 2 héber írógépen. Itt adják ki a sajtó részére szóló jelentéseket, ugyancsak itt szerkesztik a *Kongressz-zeitung*-ot.

Marienbad nemcsak a testi bajoknak gyógyhelye, hanem némely tekintetben például szolgálhat a lelkek gyógyítására. Ott állanak sorjában a fürdővendégek ezrei, csendben várják, amíg megtölthetik a poharukat különféle forrásokból és azután kortyonként ihatnak belőle, lépésről-lépésre haladva. Senki nem törődik azzal, hogy a másik milyen arcszínű, szőke-e vagy fekete, turbánt hord-e, borkalapot visel-e, vagy kalap nélkül jár. Itt mindenki *ember*, aki gyógyulást keres. Itt nincsen gyűlölet. Ebbe a városba tehát igen stilszerűen illeszkedik be a Knészjij G'dajló. A nevét minden ember, minden rendőr tudja. Ha valaki utbaigazítást kér, a rendőr a legnagyobb készséggel megadja: „Kenészija gedaula...”

Az elmúlt pénteken a kongresszust előkészítő nagy épületben még serényen folytak az előkészületek, majd szombat előtt két órával megszűnik a munka. Nagy plakátok hirdetik a szombati gertyagyújtás idejét. Nemsokára látjuk különféle viseletben az ünnepélyesen felöltözött híveket. Nagyrésztük a „Goldener Schloss” szálloda felé indul, ott székelt a „Geri”. Özönlenek a „Magdeburg” szálló felé, ahol az „Alexanderi” és a „Szochacsovi” rebek laknak. A *Hotel Na-*

tional székhelye a szadagorai rebenek és Duschinsky jeruzsálemi főrabbinak. A „Neva” villában van a pozsonyi főrabbi lakása, a „Wiesbaden” szállodában lakik a pietrikovi rabbi, akinek rendkívül nagy számú tisztelője van. Később estig hangzik az ima és az ének. Szombat délelőtt számosan felkeresték Duschinsky főrabbit, aki igen jól emlékszik régi tanítványaira, magyarországi volt növendékei ügyeit szívén viseli és hogyléte után érdeklődik.

Tegnap, vasárnap délelőtt kezdődött tervszerűen a nagy rabbitanács ülésége *Lewin* Áron rzeszowi főrabbi elnöke alatt. Az üléseken részt vettek a *geri*, *szochacsovi*, *alexanderi*, *szadagorai* rebek, *Duschinsky* főrabbi (Jeruzsálem), *Schreiber* főrabbi (Pozsony), *Ungár* főrabbi (Nyitra), *Zirelsohn* főrabbi (Kisenev) stb. *Rosenheim* Jakab Aguda-elnök az Aguda végrehajtóbizottsága nevében Palesztinával kapcsolatban 4 kérdést terjesztett elő, melyeket a rabbitanács a *halacha* értelmében eldöntött.

A fürdő közvetlen közelében vannak az orth. vendéglők, melyek előtt éjfélig tartó korzó van, százával sétálnak fel és alá a kongresszusra érkezett vendégek. Előtünk elvonulnak a diaszpóra nagyjai, gaonok, rebbe-dinasztiák fejei, nagy líván jesivák vezetői, előkelő politikai karriert befutott Tóranagyságok, szenátus és szejm-tagok, szlovákiai erdélyi és magyar rabbiakapitások.

A Knészjij előtti könyörgő imák fejlethetetlen élményt hagytak az összes jelenlévőkben. Viharedzett emberek sirtak mint a gyermekek. Nem is csoda! Egyik zsolttársversnél mindenkinek eszébe jutott az ő országában tapasztalt zsidó szenvedés. Amikor felhangzott az igék: „Miért dől az Örökkévaló messze, miért rejtőzöl szorongás idején”, — „Örökkévaló I'ten meddig mellőzöd néped imáját, — „Könyvek kenyerét juttattad nekik, mérhetetlen könnyekkel ittattad őket”: mindenki érezte a feltörő fohászok időszerűségét. Huszonkét ország delegátusai sirtak, fohászkodtak 16 millió zsidó jólétéért... Amikor nemsokára rá, az eseményről — a fürdőhelyen szerkesztéssel beszélgettek, egy keresztény ember odafordult egy ismerőséhez s kérdezte: „De miért imádkoztak oly hangosan?” Erre ez elmondta neki az ismert elbeszélést: Mária Terézia zsidóellenes rendeletet adott ki, amire megjelent nála a zsidóság egy képviselője. Ez a *stadlon* nagyon hangosan beszélt. Az uralkodónő rászólt: „Miért kiabál olyan nagyon!” Amire ő azt felelte: „Nem én kiabálok, hanem ezek fájdalom kiált belőlem”. Így van itt is. Azért hangzott az ima oly hangosan, mert milliók fohásza esendült ki belőle...

Hermann Ignác.

Az ünnepélyes megnyitó

Imával vezették be a Knészjij G'dajlót — *Rosenheim* beszéde —
A *geri*, *alexanderi*, *szochacsovi*, *csortkovi*, *szadagorai* *Rebbe*,
a *pozsonyi* és *jeruzsálemi* főrabbiak üdvözlő beszédei

(A „Zsidó Ujság” tudósítása.) Augusztus 17-én kedden este nyílt meg ünnepélyes keretek között a marienbadi Kursaalban, hatszáz delegátus, több, mint kétezer vendég jelenlétében az Agudasz Jiszroel világkonferenciája, a Knészjij Gedajlo.

Előzőleg igen nagy, hatástkeltő i'tentiszteletet rendeztek a kongresszus sikeréért. Az ünnepélyes alkalomra többszáz delegátus gyülekezett. A baranovici gaon *R. Elchonon Wassermann* megnyitotta a gyülekezetet nagy *müszor* szónoklattal, amely megrendítő hatással volt a hallgatókra és sokszor könnyekre indította az egész gyülekezetet. Azt mondotta többek között: Egyéni érdeameink nincsenek, nem támaszkodhatunk saját z'chüsünkra, csak a nagy cél és törekvés az, amely érdemet jelent számunkra. Azt a feladatot vívtuk ki magunknak, hogy megmentsük a Tórárt, hogy ne engedjük elveszni az idők viszontagságai közepette és elhatároztuk, hogy véget akarunk vetni annak a *chilül hasémnek*, amelyet tapasztalunk és ezáltal I'ten nevét meg fogjuk szentesíteni. Utána ugyanilyen értelemben beszélt az őz kisenevi főrabbi, *R. Jehüdo Leb Zirelsohn*, majd *Ungár* nyitrai főrabbi vezetése mellett tíz zsolttárt mondtak el és utána a *jajmkipuri vidüjt*, amelyet megrázó áhitattal ismételt a gyülekezet.

Már jóval a megnyitó ülés megkezdése előtt százával özönlötték el az emberek a Kursaalhoz vezető útonalakat. Valahányszor egy-egy gaon jelent meg kíséretével, kordont vontak az emberek a kongresszusi épület bejárata előtt. Különösen lelkes övációban részesítették az alexanderi Rebbet, aki még nemrég ellenfele volt az Agudának és csak röviddel ezelőtt állott a mozgalom szolgálatába. Sokan künnrekedtek a teremből, amely csak 1200 ember befogadására volt képes és hangszórók közvetítették a künnmaradottaknak a beszédeket.

A fényesen kivilágított terem pompásan fel van díszítve. Az egyik oldalon

cseh trikolór, a második oldalon az Aguda zászlaja lobog. Egy nagy transzparens hirdeti: „*v'jéoszü chülom agüdo echosz*” (és tömörüljenek egy szövetségbe.) Az emelvényen helyet foglalnak *Rosenheim* elnök, *Zirelsohn* kisenevi főrabbi, *Schreiber* Akiba pozsonyi főrabbi, *Duschinsky* főrabbi (Jeruzsálem), *Fürst* főrabbi (Bécs), *Silwer* főrabbi (Cincinnati), *Rottenberg* főrabbi (Antwerpen), *Dr. Löwenstein* (Zürich), *Dr. Munk* (Berlin), *Lewin* Icse Majer (Varsó), *Minzberg*, *Trokenheim* képviselők, *Dubin* képviselő (Riga), *Horowitz* főrab-

bi (Sanok) stb. Majd sorban megérkeznek a *geri*, *alexanderi*, *szochacsovi*, *csortkovi*, két *szadagorai* és *bojani* rebek, kik igen meleg fogadtatásban részesülnek. A páholyban látjuk még a galantai, nyitrai, surányi, verbói, tordai, kolozsvári, segesvári főrabbiakat. A diplomáciai páholyban a csehszlovák kormány, az angol és lengyel követség, valamint Marienbad városának képviselői foglalnak helyet.

Feszült figyelem közepette nyitotta meg *Rosenheim* elnök a kongresszust. Hangja reszket a meghatottságtól.

Rosenheim beszéde

Majráj v'rabajszej, igen tisztelt gyülekezet! *Bórich habo b'sém Hasém, b'erachnüchem mibész Hasém!*

Mély hálával az idők Irányítója iránt, *sehechejónü v'kijmónü v'higiónü lazman haze*, üdvözlöm nyolc eseményteljes év után a Tórahü zsidóság újból itt összegyűlt kiküldötteit. Üdvözlét jár elsősorban, szeretetben és áhitatban, a Tóra fejedelmeinek, a mi nagy rabbitanácsunk plénumának és mind azoknak az Izráel nagyjainak, akiknek „szájából élünk” (*aser mipihem ónü chájim*), akik ide jöttek, hogy jelenlétük által a tórahü zsidóság parlamentjének a legalitás belyegét kölesönözzék és aiktől mi egyuttal, a Tórabölcsesség forrásából az útmutatást elvárjuk mindazon nehéz problémákban, melyek előtt most a történelmi zsidóság a Tórájával karján áll.

Miután visszapillantást vet az Agudának 25 évvel ezelőtti megalakulására Kattowitzban, többek között a köv. fejt ki:

— Számos rendkívül komoly politikai, kulturális, vallási, gazdasági és szervezeti probléma áll előttünk, amelyeknek megoldása az egész kongresszus erőinek teljes összefogását követeli. A világ nagy válságának oka abban rejlik, hogy a kultur-emberiség élettani és

technikai vonatkozásban túlértnek látszik arra, hogy egyetlen organizmusává váljon egymás mellett s egymásért élő népeknek, mialatt teljesen elhanyagolta azokat a vallási, etikai erőket, amelyek ezen nagy népszövetség tényleges felépítéséhez elengedhetetlenül szükségesek. A Népszövetségnek össze kellett omolnia, mert hiányzott a felsőbbrendű elv, a törvény, amely a szuverén nemzetek természeti egoizmusát, a nemzetfölötti erkölcsi világrend rendelkezéseinek veti alá. Ezen etikai, politikai és gazdasági válsággal az európai, amerikai kulturvilágnak, a zsidóság is olyan történelmi válságba sodródott bele, amilyenre évszázadok óta nem volt példa. Ahhoz, hogy a zsidóság megelégedhessen metafizikai, szellemi feladatának teljesítésével, hogy erjesztője legyen a népek közössége egységes felépítésének, elsősorban önmagának kell újjászülette, az i'teni parancstól áthatott és éltetett organizmussá válnia.

— Két látszólag ellentétes, de mindenesetre egymással erős feszültségben álló nemzeti feladat áll ma előttünk: Erec Jiszroel politikai, gazdasági és vallási jövője és a hatalmas vándorlási áradat, amely a zsidó kelet tömegeit a világ minden részébe sodorja. Halandó

Divatos, izléses parókák hullámos hajból

PIECHNIK és MECHTL-nél

Hajműterem. IV., Váci-utca 18.

Mérsékelt árak!

szem nem hatolhat át a fátylon, amely a nyomor országaiban élő, elszegényedett és a pusztá lértézt küzdő zsidó néptömegek jövőjét és az erecsiszroeli zsidó otthon fejlődését borítja.

De annál nagyobb bizonyossággal tudjuk, hogy csak egyetlen, csálhatatlanul ható és ezerszer kipróbált eszköz van arra, hogy biztosítsuk létünket, a történelem minden hullámszáma ellenére: tájörzésünök hokdajso! (A mi szent Tóránk.)

Ezért fiaink és lányaink nevelési kérdéseinek szenteljük tanácskozásainknak első napját.

— Az Agudasz Jiszroél nem statikus, hanem dinamikus tényező, lükttető mozgalom. A Knésziój Gedajló háromszoros sófár-riadója az ujjáéledő zsidóságnak. Ez a riadó a nemzetek egyetemének szól. Felszóltja őket, ismerjék fel minden elkendőzést és meghamisítást, minden félreismérésen és félreértésen túl, a történelmi zsidóságot, a maga valóságos alakjában, mindennapi motívumában és sajátos életének vallási lendületében; felszóltja őket, tegyék lehetővé a Tóra-nép számára bárhol a földön világtörténelmi vallási küldetésének teljesítését, ahogy azt a próféták meghirdették. Igazságunk mélyseges tudatában fennen hirdetjük: marxizmus és kommunizmus, kapitalizmus és szovinizmus, racionalizmus és intellektualizmus, mindez nem zsidóság, nem a történelmi zsidó szellemisége. Zsidónak csak az egyetlen I'ten királyi uralma mondható az emberi-kulturális értékek teljessége fölött, a mi örök tanainknak a szellemében, amiért annyi áldozatot hozott a történelmi zsidóság.

— A Knésziój Gedajló harmadik sófár-riadója zsidó testvéreink széles köréhez szól, az asimiláció örvényéből kiszórdó zsidó ifjúsághoz, amely sokszorosan felismerte elhullott apáinknak tévedését, de nem találta még meg a tiszta igazság útját. És még mindig nagy a szomjuhozó zsidó lelkek száma. „Haj kol czómé V'chü lamójim — minden szomjas jöjjön a vízhez”, a Tóra életet vízhez, szólt benneteket, barátaitokat, gyermekeiteket a Knésziój G'dajló!

— Mindazon hatalmas Tórafeljedelmek, cadikim ükdajsim érdemében, akik az elmúlt 8 évben tölünk elmentek, segítsen bennünket I'ten, felelősségteljes munkánknak! V'jhi najám Hasém Elaj-kénü olénü, ümaaszé jódénü kajn'nóh olénü ümaaszé jódénü kajn'néhü!

A Rebbek üdvözlései

Ezután Lewin Áron főrabbi (Rzeszov) emelkedik szólásra nagy óváció közepette

Majd a geri Rebbe üdvözlö a kongresszust és a szadagorai, valamint szocho-csovi Rebbe szerencsét kívánnak a Knésziójnak, hogy a vallás, a Tóra erejét növelje és terjessze. Ugyanilyen szellemében beszél a csortkovi Rebbe is.

Az alexanderi Rebbe könnyek között előadja azt a sok szenvedést, amelyen a zsidóság átmegy és ennek okát abban találja, hogy a zsidóság letétt és a vallás útjáról. Összejöttünk, hogy tanácskozzunk a zsidóság megjavításáról, hogy felelősségünknek eleget tegyünk, mert különben nem mondhatjuk a mai helyzettel szemben a szenirás szavát: „A mi kezünk nem ontotta ezt a vért!”.

A pozsonyi főrabbi:

Schreiber Akiba pozsonyi főrabbi emelkedik ezután szólásra. Az egész kongresszus mély áhitattal lesi az illusztris szónok ajkáról elhangzó szavakat. A főrabbi a szlovenszkói orth. központi iroda üdvözlését tolmácsolja a gyülekezetnek. „Sólajm, sólajm, loróhajk v'lakórajv — béke, béke, a távolinak és a közelinek” szavakkal kezdi és örömeinek ad kifejezést, hogy a Knésziój G'dajló Csehszlovákiában tartja gyűlését, amely ország egy részében a nagy Chaszam Szajfér és utódei felvették a harcot a reformerek ellen, a vallásos egyesülés alapkövét lerakták és amely országban demokrácia, szabadság és az összes polgárok számára jogegyenlőség honol, felekezetre való tekintet nélkül. „B'hisz'aszszéf róse om” amidőn itt összegyülekezünk, mint a zsidóság delegátusai, „jáchád sivté jiszroél” egységnek kell uralkodnia közöttünk, egységesen kell felvinnünk a harcot a nyomor, jogfosztás és megsemmisítés ellen több országban. Azt halljuk, hogy a Szentföld feldarabolásra ítéltetett. Ez azonban egy harmadik chorbant jelent. Ezért hön kell imádkoznunk, hogy a Mindenható vezessen vissza bennünket Ciónba (setaalénü b'szimchó Varczenü), a mi régi, történelmi határaink közé (v'szitoénü bigvülénü).

Szemrehányják az orthodoxoknak, hogy igen csekély érdeklődést tanúsítottak a Szentföld felépítésével szemben. Ez azonban hamis és jogtalan beállítás. Az orth. zsidóság kívánja a szentföld reneszánszát, mi áhitozunk Cion után, de csak a Tóra Cionja után! (Lelkes taps)

Ezután beszélt Eckstein főrabbi (Szere) az Aguda szlovákiai országos szervezete nevében. Springer (Boskowitz) a cseh- és morva orthodoxia képviselőtében, majd a helyi hatóság képviselői üdvözlötték a kongresszust. Goodman (London) felolvassa ezután az angol gyarmatügyi és külügyi min. üdvözlőit.

A jeruzsálemi főrabbi:

A kongresszus általános lelkesedése közben emelkedik szólásra Duschinsky főrabbi (Jeruzsálem). A főrabbi tisztelet parancsoló alakja mély áhitatot keltett az egész nagy gyülekezetben. Át nyújtja a szentföldi orthodoxia üdvözlését a kongresszusnak és megáldja azt I'ten áldásával Ciónból (j'vorechecho Hasém miczijajn), ahonnan az összes áldások fakadnak (chájim miczijajn, Tajró miczijajn, jesio miczijajn). Köszönti Rosenheim elnököt és üdvözlö mindazokat, akik közelből-távolból eljöttek „I'ten és Tórája tiszteletére”. Ezután meghatva ecseteli a szentföldi agudista munkások (Poálé Agudasz Jiszroél) nagy érdemeit, önfeláldozásukat és vallásosságukat. Ezek a munkások — úgymond — eljöttek hozzá, hogy megakarják tartani a ránk köszöntő 5698. évben a smittó törvényeit, melyek évezredek óta elhanyagoltak. Az ilyen munkások a mi valódi üttörő pionirjaink, akiket támogatnunk kell. Az Agudának ki kell adnia a jelszót: „Mi lahasém élj!” , aki becsületesen gondolja a Tóra erősítését annak soraink közé kell állnia és nagy felelősséget terheli a kivülállókat. „Phí róczajm setisre s'chino b'maaszé j'dechem”, adja a Mindenható, hogy I'ten áldása kísérelje a kongresszus munkáját, majd egész klal jiszroélnek kíván kszivo vachaszimo tajvót és érjük meg a geillo s'lémót, omén. (Viharos éljenzés és taps)

Silver rabbi (Cincinnati) hosszabb üdvözlő beszédet tart az amerikai orth. rabbiegyesület nevében, továbbá az egészségi állapota miatt távolmaradt R. Chájim Ajzér Grodzensky vilnai gaon üdvözlését tolmácsolja.

Már éjjel volt, amidőn dr. Isaac Breuer belefogott kétértés referátumába, mely retorikai mestermű volt s amelyre még visszatérünk.

Éjjel 2 órakor zárult a megnyitó ülés, mely történelmi élményt jelentett az összes jelenlétnek. Groszberg Jenő.

A kongresszus ülésezései

A nyitrai főrabbi drámai szözeata a zsidó családi élet tisztaságának megóvásáért

Szerdán reggel 9 órakor nyitotta meg Lewin rzeszovi főrabbi a nagygyűlés első munkáülését. Bevezetőben megemlékezik azokról a Tóranagyszóokról, akik a II. Knésziój G'dajló óta elköltöztek az élők sorából. Megemlíti többek között a teltschi gaont, a Chóféez Chájimot, a csortkovi Rebbet, a lublini gaont, Sonnenfeld (jeruzsálemi), R. Koppel Reich (budapesti) Schreiber Salamon (bereg-szászi), Katz Áron (nyitrai), Weber Kálmán (pöstyéni), Seidl (galantai), Kornitzer (krakkói) főrabbit, a viznici Rebbet, R. Avrohom Franklt. Megemlékezik végül a munkácsi főrabbiról, aki éles ellenfele volt az Agudának, de intenciója l'sém somájim volt.

Zirelsohn kisenevi főrabbi rövid beszéde után Rosenheim megtartja nagyszabású politikai referátumát. Kifejti, hogy az Agudának olyan szervezetté kell kiépülnie, amely az egész vallásos zsidóságot magába tudja egyesíteni. Várjuk a napot — mondotta — amikor a Miz-rachi elszakad a cionista szervezettől. Rosenheim ezután éles támadást intézett a cionista szervezet, illetőleg a Jewish Agency ellen. A Peel-jelentésről szólva azt mondotta, hogy véleménye szerint a felosztás gondolata cionista részről indult ki, mert ez a terv tökéletesen megfelel a cionista gondolkodásnak, miután a cionista állam eszméjének megvalósulásával kecséget. Logikus tehát, hogy a cionista kongresszus megszavazta a felhatalmazást a cionista exekutívnek. Tiltakozunk az ellen, hogy egy párt egyeduralma alatt tartson egy egész népet. Mozgósítani fogjuk ez ellen a világ lelkiismeretét. Az Aguda meg fogja teremteni a nemcionista zsidóság egységfrontját, hogy megtörje a cionisták monopóliumát.

A rabbitanács két dolgot fog világosan leszögezni. Elsősorban azt, hogy Palesztina határai a Tórában vannak leszögezve örök időkre. A politikusok homokra építenek, ha meg akarják ezeket változtatni. Másodsorban, ha a súlyos megfontolások ellenére is létrejön a zsidó állam, úgy harcolni fogunk az ellen, hogy az istentelenség szelleme uralkodjék fölötté, ami eleve megázná ennek az államnak a sírját.

Az esti ülésen Glasner Akiba kolozvári főrabbi kifejtette, hogy meg kell teremteni a békét a vallásosak és liberálisok, askenáz és chószid-frakciók, Aguda és Mizrachi között.

Csütörtökön Fürst bécsi főrabbi az első szónok, majd a szadagorai Rebbe beszélt, utána Jacobsohn kopenhágai főrabbi nagy referátumát tartja „a hithü gye-rmeknevelés”-ről. Háromféle jesivai ne-

velési módszert említ: a litván (Chóféez Chájim), lengyel (lublini ráv) és magyar-szlovák (Chaszam Szajfer) módszereket, majd a leányneveléssel kapcsolatban áttér a Bész Jákaiv iskolákra, melyek anyagi megalapozását sürgeti. A kérdéshez hozzászólt a szocho-csovi Rebbe is. A délutáni ülésen Eckstein szeredi főrabbi tartott nagy referátumot a jesivák és Talmudtörök megerősítésének fontosságáról.

Ungár S. D. nyitrai főrabbi nagyszabású referátumot tartott a zsidó családi élet tisztaságáról. A kongresszus

általános érdeklődése mellett drámai szavakkal fejtegeti, hogy legtöbbször tudatlanságból szegik meg az idevonatkozó vallási szabványokat, amiért is az orthodoxia kötelessége ezeknek az ismereteknek a terjesztése. Szónok fogékszívének melegével ostorozza a születések számának orth. körökben is mutatózó visszaesését, élesen kikel a ponyvairadalom ellen, mely az ifjúság fogékony lelkületét megmetélezi és lángoló szavakkal sürgeti a zsidónői erkölcsök (cniusz) megszilárdítását. (Hosszantartó taps.)

A zsidó katonának ünnepi szolgálatmentessége

A „Zsidó Ujság” minden évben felhívja a hitközségek figyelmét arra, hogy 3 héttel az ünnepek előtt közölje a helyi parancsnokságokkal az ünnepek idejét és kérje a zsidó katonák szolgálat alóli mentesítését. Az 1933. évi 1644. eln. sz. honvédelmi miniszteri körrendelet ugyanis ezt a rendelkezést tartalmazza. A Központi Iroda annak idején, amikor ezt a fendeletet kieszközölte és a hitközségekkel annak szószentri szövegét közölte, felhívta a hitközségek figyelmét arra, hogy vegyék ezt nyilvántartásba és minden újabb figyelmeztetés nélkül értesítsék a parancsnokságokat a főünnepekről 3 héttel előbb. Ezevben azonban a Központi Iroda mégis külön felhívta a hitközségeket erre a szükséges lépésre, megjegyezvén, hogy a rendelet szerint ünnepi szabadságot maguknak a katonáknak külön kihallgatáson kell kérniük.

Ezzel kapcsolatosan közöljük, hogy ebben az évben külön nehézséget okoznak a hadgyakorlatok, amelyek éppen a főünnepek idejére esnek. Ugyanez az eset történt 1934-ben és egyes parancsnokságok azon a felfogáson voltak, hogy maga a hadgyakorlat ténye olyan katonai érdek, amely teljesen kizárja a szolgálatmentesség megadhatását. (Az 1933. évi rendelet szerint ugyanis csak akkor

adható szolgálatmentesség, ha azt a szolgálat érdekei vagy egyéb körülmények nem gátolják.) A Központi Iroda kérelmére azután annak idején a honvédelmi minisztérium táviratilag közölte a parancsnokságokkal, hogy az 1933. évi rendelet érvényét nem érintik a hadgyakorlatok és a szolgálatmentesség megadandó!

Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a minisztérium felvilágosítása szerint ez a hadgyakorlatokra vonatkozó távirati rendelkezés, kiegészítő része az 1933. évi alaprendeletnek s ez így érvényben van jelenleg is.

A Központi Iroda azonban ezévbén mégis újabb kérelemmel fordult a honvédelmi minisztériumhoz, hogy a parancsnokságoknak most ismételtén küldjön ilyen rendelkezést és hogy a hadgyakorlaton résztvevő zsidó katonaság részére biztosíttassék az ünnepi szolgálatmentesség. Azt is kérte az Iroda, hogy a hadgyakorlatról állomáshelyeikre huzatérő katonaság részére, amennyiben a főünnepek menetközben érnék őket, biztosíttassék az, hogy a csapataitól útközben leválhassanak és csak az ünnep utáni napon legyenek kötelezve állomáshelyeiken jelentkezni.

Hittestvéreink!

1860 óta

Kozma-kalap

garantálja a minőséget.

Ing, nyakkendő, speciális rabbi és bócherkalapok

KÁROLY-KÖRUT 3.

Orth. כשר kakaó és csokoládé a legfinomabb kivitelben.

Keksz, levestészták és ostyaáruk. Diabétikusok részére „levegő” kenyér. Elsőrendű dessert és különlegességek

WEISZ MÓR

orthodox kóser keksz, kétszersült, és süteménygyára, Budapest, VII, Dob-utca 22. Telefon: 1-423-65

Magyar orthodoxok a Knészijó G'dajlón

Amint már előző számainkban többször szóvá tettük, nálunk is meglehetősen érdeklődés nyilvánult meg az orthodox világtalálkozó iránt és számosan eljöttek Marienbadba Budapestről, valamint a vidékről is. Békéscsaba, Bonyhád, Szombathely, Győr, Vác, Csorna, Sárvár, Székesfehérvár, Nyiregyháza, Debrecen, Salgótarján, Miskolc, Rákospalota, Kisvárdai ortodoxiája volt képviselve — nem hivatalosan. Ezt azért hangsúlyozzuk, mert az Aguda kérdésében a magyar orthodoxiának az országos orthodox képviselőiség 1924-i határozatán nyugvó — és a Központi Bizottság 1935. dec. 29-i ülésében megerősített — hivatalos álláspontja közismert. Ez a határozat ugyanis úgy szól, hogy bár *korporatív* csatlakozik a magyar orthodoxia az Agudához, *helyi csoportok alakítása nincs megengedve*. Ezen határozat egyik főindító oka, a magyar orthodoxia hagyományos *egységének* megőrzése volt, melyet Agudacsoportok megalakítása esetén, a véleményeltérések folytán ve-

szélyeztetve láttak. A bpesti urak mindezenre az itt megszervezett „Jisüv Erecz Jiszroél” képviselőletében jelentek meg.

A magyar orthodox rabbikarból jelentek meg a főtisztelendő csornai, győri és rákospalotai főbbek, továbbá a Marienbadban gyógykezelés céljából tartózkodó nyírbátori főbbek. Ugyancsak jelen volt a Karlsbadban és Marienbadban kúrát tartó óbudai Freudiger Ábrahám hitközségi elnök Budapestről.

Kohn Farkas csornai főbbi meghívására, annak szállásán értekezletet tartottak Snyders győri főbbi, Schlesinger Adolf, Klein Márkus, Reitman Manó, dr. Deutsch Adolf, Herzfeld Hermann (Bpest), Bernfeld Sámuel (Debrecen), Lipschitz Vilmos, Fischhof Adolf (Szombathely), Brück Miksa (Bonyhád), Herman Ignác (Vác). Az ellenzék Teitelbaum nyírbátori főbbi képviselte. A csornai főbbi hosszasan fejtegette annak szükségességét, hogy a magyar orthodoxia lépjen ki eddigi passzivitásából és a most már komollyá vált Erecz Jiszroél-kérdés megoldásában vegye ki az őt megillető részt. Hangsúlyozta azonban, hogy ez csak a Központi Bizottság, ill. Országos Képviselőiség eddigi határozatának megváltoztatásával válnék lehetségesek; a Marienbadban való megjelenés s megbeszélés csupán informatív jelleggel bírhat. Utóbbi kijelentéshez a győri főbbi hozzáfűzte, hogy nekünk tekintettel kell lenni a mi speciális autonóm kiváltságainkra is, mely más országok ortodoxiájától eltérően királyi szentesítéssel szankcionáltotott.

Másnap megbeszélés volt az Aguda vezetésével, akik minden feltételbe belemernek, arra az esetre, ha a hazai orthodoxia vezetősége az Agudában való

aktiv részvételt elhatározná. A kérdés valószínűleg szőnyegre kerül a Központi Bizottság legközelebbi ülésén.

Igen vagy nem?

A Knészijó hivatalos tanácskozásain kívül a legfontosabb probléma: milyen álláspontot foglaljon el a szervezett orthodoxia a Peel-bizottság által kontemplált törpe zsidó állam ügyében. A diskusszió folyamán gyakran idézték Zecharja próféta jóvondolását a közelgő megváltásról: „azon a napon nem lesz, sem a meleg világosság, sem a rideg alkonyatnak a fénye”, azaz az események olyanok lesznek, hogy senki sem fogja tudni, hogy mi következik, a remény megvalósulás napja vagy a szenvedések éjszakája. Valóban, a vitatkozó feleknek, az élénk eszmecserenek ez a jellegzetessége. Mit kell mondani: nem-et? Vagy pedig pozitív álláspontot kell elfoglalni.

A radikális *nem-et* mondók álláspontja világos: A mi felelősségérzetünk nem engedi, hogy ilyenbe belemenjünk, mert mi nem vagyunk tekintettel a vallástalanokra, mi csak azokra vagyunk tekintettel, akik mint mi a Tóra törvényeit minden vonatkozásban megtartjuk és így tehát felelősségérzetünknek teszünk eleget és következetesen maradunk, amikor elutasító álláspontra helyezkedünk egy olyan zsidó állammal szemben, ahol a Tórát tagadók vannak uralmon és többségben.

Az *igen-t* mondók helyzete nem olyan egyszerű. Ő szerintük: Nem mondhatunk le a zsidóság egy részéről sem, tehát a vallástalanokról sem. Mi azt reméljük, hogy egy zsidó államban a fejlődés a mi Tóránk irányában történik. Számolni kell a zsidó állam realitásával. Különböztet is ti nemet mondók mondják meg, mi lesz, hogyha a ti nem-mondástok dacára mégis megcsinálják az angolok a kis zsidó államot?

Mi azonban küzdeni akarunk annak keretén belül áldozatkészéssel és meg akarjuk csinálni a szellemi önvédelmet.

BECKERT HUGÓ parókakészítő specialista

A legújabb modellek
állandóan raktáron.

Budapest, Dob ucca 27
(Skrek-ház) Mérsékelt árak!

A IX. ker. Tompa-u. 17. orth. templom

üléseinek bérbeadása kezdetét vette. Régi bérlők elővételi jogukat gyakorolhatják f. hó 29.-én d. e. 9-12-ig és d. u. 3-7-ig, aug. 30-tól szept. 2-ig d. e. 10-12-ig, d. u. 6-8-ig, szept. 5.-én 9-3-ig.

A Peel-féle „zsidó állam” ellen

Marienbad, augusztus 24. Szombat este kezdtek tárgyalni a plénumban az Erecz Jiszroéllel kapcsolatos kérdéseket óriási érdeklődés mellett. (A tárgyalás anyagára még visszatérünk.) A probléma körüli érdeklődés azonban tegnap, hétfő este érte el a tetőfokát, amidőn a

Knészijó G'dajló — a bizottságokban és plénumban folytatott beható tárgyalások és szenvedélyes viták után — az u. n. „zsidó állam”, ill. a Szentföld felosztásának kérdésében döntését meghozta.

A nagy gyűlésterem szüntől megtele, amidőn Lewin főbbi (Rzeszow) a rab-

bitanács előterjesztendő határozatát méltatta és a *Majeczesz G'dajlé Hatajro* kívánságait hangoztatta. A határozatot — melyet *Rosenheim* elnök olvasott fel, majd a luczi rabbi héberül és zargonul ismertetett — az egész nagygyűlés állva hallgatta meg.

A Rabbitanács történelmi jelentőségű határozata Zsidó állam csak a Tóra alapján lehetséges — Nem lehet lemondani a Teremtő által kijelölt határokról — Szózat az egész világ zsidóságához

I.
A rabbitanács kijelenti: a) A mi szent országunk a Világ Urától örök eskü- és frigyfogadalomban ajándékozott meg nekünk, hogy mi ott a Tóra törvényeit szabványait megvalósítsuk és ott törvényeket folytassunk. Ennélfogva a zsidóság, szívének és lelkének minden szárával feloldhatatlanul hozzá van fűzve ehhez az országhoz.

b) Miután mi, vétkeink miatt kénytelenek voltunk diaszpórába vándorolni, megígérte nekünk a Mindenható az Ő szent prófétái által, hogy Ő majdan kivált bennünket Felkentje által. Az ebben az ígéretnél való hit, egyike a zsidó vallás alapjainak és minden zsidóra nézve kötelező.

c) A zsidóságnak a Szentföldre támasztott igénye tehát a Tórában és I'ten küldötteiben a prófétákban gyökeredzik.

d) Egy zsidó állam fennállása csak úgy lehetséges, ha ez az állam a Tóra-törvényt mint az állam alaptörvényt

és az állam vezetősége a Tóra uralmát elismeri.

e) Egy zsidó állam, mely ezt el nem ismeri: a zsidó történelem megtagadását és a zsidóság igaz lényének neglegelését jelenti, végül pedig saját létét aláássa. Egy ilyen közösség nem érdemli meg a „zsidó állam” elnevezését.

II.
A rabbitanács kijelenti, hogy a mi szent országunk határai I'ten által, aki eget és földet teremtette, az Ő szent Tórájában minden időkre megállapítást nyertek. Ennélfogva lehetetlen, hogy a zsidóság az Ő részéről valamelyes formában ezekről a határokról lemondjon. Minden ilyen lemondás érvénytelen és semmis volna.

III.
A rabbitanács kijelenti, hogy a Tóra értelmében tárgyalások nem folytathatók és határozatok nem hozhatók Erecz Jiszroél sorsa fölött, az egész zsidóság öröksége fölött: anélkül, hogy a tárgyalásokba a törvény zsidóság megha-

talmazott képviselőit bele nem vonnák. Ilyen a törvény zsidóság feje fölött folytatott tárgyalások ellenkeznek a joggal és igazsággal.

IV.
A rabbitanács a világ összes zsidóihoz fordul, azzal a forró és lángoló felhívással, hogy a történelmi döntés ezen nehéz órájában az Agudasz Jiszroél segítségére jöjjön a Szentföldnek a Tóra és hit szellemében való felépítése munkájához, segítse őt az Erecz Jiszroél szentségének és tisztaságának megmentéséért folytatott harcában, támogassa őt az orthodox jisüv megerősítését célzó törekvéseiben, valamint azon erőfeszítéseiben, melyek odairányulnak, hogy a zsidó ország egész életére a Tóra és hit bélyegét rányomja, hogy Erecz Jiszroél I'ten országa maradjon, egy ország, amelyre az Ő szemei állandóan irányítva vannak, egy ország, amelyre az Ő glóriája sugárzik és ahonnan nekünk I'ten királyi uralkodása majdan megnyilatkozik az összes népek szemei előtt.

A Knészijó G'dajló rezolúciója

Ezután a nagygyűlés egyhangulag a köv. határozatot hozta:

1) A Knészijó G'dajló a Peel-bizottság törekvéseinek minden elismerése mellett egy objektív megoldás után, nem járulhat hozzá az általa javasolt zsidó államhoz.

2) A Knészijó G'dajló lehetségesnek tartja a mandátum erőteljes keresztül-

vitelét, egybekötve egy a zsidók és arabok közötti céltudatos békés politika által.

3) A zsidóság nagy részének igen szorongatott helyzetére való tekintettel, a Knészijó G'dajló a gyarmatügyi hivatal által egyelőre előirányzott bevándorlási és földvásárlási korlátozás ellen tiltakozik.

4) A Knészijó G'dajló felhatalmazza

GROSZBERG JENŐ

Az idei főünnepekre

a Kazinczy-u. orth. nagytemplomban az orth. Chevra Kadisa tulajdonát képező ülések a hivatalos órák alatt a Chevra Kadisa irodájában, VII., Dob-u. 12. válthatók ki.

NEUVIRTH TESTVÉREK ÓRÁS ÉS ÉKSZERÉSZEK

Budapest, Király utca 28. Telefon 125-084
Brillians, ékszerek, ezüst dísz tárgyak, gyertyatartók, menórák, serlegok, tórafelszerelések nagy választékban. — Olcsó árak. — Alkalmi vételek. — Saját műhely. — Brillians, arany és ezüst beváltás. — Szombat- és ünnepnap zárva.

PARÓKÁT

legszebb kivitelben készült hullámosított hajból; javítást, ondulást olcsón vállal

HEISZ JENŐNÉ

parókakészítő és női fodrász,
Budapest, Király-u. 53.

Gyermek és diáküdülő Svábhegyen

klimatikus gyógyhatású vidéken, 1700 négyszögletes parkban: dr. Frenkel Bernát vallásnász zsidó nevelőintézetében. Prospektus díjmentes.

I., Zalai-út 11.
(Telefon: 165-608)

Nyilvános jogu izr. polgári iskolával és talmudtórával kapcsolatos orthodox internátusba Vácon

megkezdődtek az előjegyzések a köv. tanévre. Internátusi díj évi 700 pengő.
Prospektust küld: HERSCH ALAPITVÁNYI INTERNÁTUS, VÁC

SIRKÖVEK ADLER I. SIRKÓRAKTÁRÁBAN

Bpest, Károly-körut 7. (Rombach-utca 4.) Tel. -hívó: 141-537

HIRSCHFELD LEÁNYINTERNÁTUS, V Á C.

Orthodox Izraelita Leányinternátus
polgári és kereskedelmi tanulók részére

Prospektus.

A hagyomány legendáiból...

... A talmud bölese ott ült a Könyv fölött és elmélyedt a titokzatos Szóban, mely megígérte, hogy ha Izráel elszenvedik! mind a Szenvedést, a Bánatot és a Fájdalmat, akkor eljön a Megváltás és vége lesz minden szomorúságnak. És ekkor látományt látott a böles az éjszakában. Az Ur trónja előtt ott állt Michoél arkangyal talpig ezüstben és összetett kezekkel fohászodott:

— Örökkévaló Isten! Te megígérted nekik! Te megígérted, hogy ha elszenvedik mind a Fájdalmat, megváltod őket és megszabadítod a Szolgásgától. Hiszen ők már eleget szenvednek, Örökkévaló! Talán még nem tért meg szívük, talán még nem tört meg a lelkiük, de: Te, a könyörületes Istenem vagy és most már váltsd meg őket mihamar.

És megzendült a Hang a miriárdnyi tüzlángban égő Trónról:

— Ó, Michoél, fiam! Esküt esküszöm ma, hogy azon a napon, melyen visszatérnek hozzám és megbánják Bűneiket, hogy azon a napon nem lesz többé Szigorúság és Büntetés az én Itéletemben. És ha csak annyit tér meg Izráel, mint a tü legkisebb foka — és Esküt esküszöm, ó Michoél fiam: Én kitárom előtte a Legnagyobb Kaput, hogy végre visszajöhessenek hozzám az én szenvedő gyermekeim *

... Rabbi Jajsze fia közeledett a tudósok csoportjához és így szólt:

— Én is tudok egy szót, mesterek!

Rabbi Jajchonon ránézett:

— Beszélj, fiam, beszélj!

És az ifjú így szólt:

— Egy szót hallottam, mesterek... Mikor Izráel ott áll templomaiban és ve-

zekel: akkor Metatron, az Örökkévaló szolgálattévő angyala felemeli a zsidók imáit és kiteríti azokat az Egen. Mint egy felhőt. És mint egy szőnyeget. És akkor a Mindenható lenéz ezekre az imákra és megsajnálja Izráel fiait. És ezek az imák: ez a szőnyeg: ezek a felhők: ez már akkor maga a kék Mennyboltozat, Izrael imái: maga az Égbolt.

És Rabbi Jajchonon megcsókolta az ifjú homlokát és így szólt hozzá:

— Gyöngyöt tartasz a kezben, fiam és ez a gyöngy legyen gyémánttá ujjaid között ... *

Mikor az Örökkévaló itélőszéket tart a bünösök felett, nem haragszik rájuk és nem akarja elpusztítani őket, bár vétkeztek ellene és megbántották őt az esztendő minden napján. És ha meglátja őket, gyarló testüket, gyarló tetteiket és gyarló bűneiket, megsajnálja őket, mert hiszen mégis: Ő alkotta mind. És akkor megvigasztalódik az Ő haragja és megbocsát nekik ... *

Kezdetben minden ember arcán ott ragyogott az Örökkévaló fényessége. Minden ember arca olyan tiszta és ragyogó volt, mint a Mindenható glóriája, mert hiszen Ő: „saját képmására alkotta őket”. De a bűn, az megváltoztatta az ember arcát. És jöttek a bűnök és a vétkek és eltorzultak az emberek orcái és elhomályosultak az ő szemek.

Am azok, akik nem vétkeztek és ártatlanok maradtak földi életükben, azoknak az arca tiszta és ragyogó marad az utolsó pillanatig és az Örökkévaló fényessége nem tűnik le róluk soha ...

Mit mond Munkács?

Munkácsról jelenti tudósítónk: Ismeretes, hogy megdicsőült nagy gaonunk merőben ellenezte az Agudához való csatlakozást és befolyása révén úgyszólván egész Ruszinszko távortartotta magát a mozgalomtól. Most azonban egyesek kihasználják az alkalmat és propagandászónok kiküldését kérték a Marienbadban gyülekezett Aguda-vezetőktől, hogy ezt a területet is megnyerjék az Aguda eszméinek. Erre összegyülekeztek az összes beszhamidrosok és egyesületek vezetői, köztük a „belzi chaszidim” beszhamidrosának vezetői és egyhangulag elhatározták továbbra is hűen követni a megdicsőült gaon intencióit. Egyben a bészdin irásbelileg tiltakozott az Agudánál.

Munkatársának egyébként alkalmat volt Rabinowitsch Baruch főrabival a kérdésről a magyar orthodoxiát illetően beszélgetni. A fiatal főrabbi végtelenül nyájas férfiú, kinek kedvességét csak okos lénye múlja felül. Kijelentéseit a megfontoltság és tárgyilagosság jellemzi. Ő — úgy mond — nem óhajt mások belügyeibe avatkozni, de ha véleményét kikérjük, csak azt mondhatja: A magyar orthodoxia az 1869-ben bekövetkezett teljes elkülönődésével a neológától, a világorthodoxia elitje, krémje, kimagasló tényezője lett. Az egész világ orthodoxiája csak emelt fővel tekinthet fel a magyar orthodoxia — melyből az utódállamok orthodoxiája is származik — körülbástyázott épületére. Hogy pld. Lengyelországban szükséges az Aguda, nagyon is érthető, hiszen ott tulajdonképpen ez adja meg az egységes hitközösségekben a hithűeknek az orthodox keretet. A hitközösségek iskolái pld. a legtöbb esetben nem felelhetnek meg a hithűeknek, kénytelenek külön alapon a saját chinüch-ügyüket intézni és így tovább. Ahol azonban az orthodoxia oly autonóm testület, mint Magyarországon, ott minden ami Lengyelországban az „Aguda” keretében alkotható, hatványozott mértékben létesíthető és létesül is az „orthodox” elkülönülés keretében. Szükségesnek tartja azonban, hogy a magyar orthodoxia, mint az orthodox autonomia klasszikus zászlóvivője Palesztinát illetően hangját hallassa a Népszövetségnél ill. az erre illetékes fórumoknál a szentföldi orthodoxia érdekeinek megvédésére az esetleg alkotandó u. n. „zsidó állam”-ban.

Munkatársa erre megjegyezte, hogy a magyar agudisták táborában éppen ennel a kérdéssel tartják szükségesnek a világorthodoxia egyetemes fellépését, úgyszintén hangoztatják a közösségérzet, az arévüsz jegyében is a csatlakozás fontosságát a világszövetséghez. Mire a főrabbi ismételt hangszólta, hogy teljesen távol áll tőle a befolyásnak még halvány gondolata is ... M. Ö.

A nagy stadlon

Elbeszélés a XVI. századból, Lehmann nyomán. 30

— A császár kinevezett engem a zsidók parancsnokává és kormányzójává — felelte R. Joselmann a rablóvezérnek.

— Akkor parancsold meg a zsidóknak, hogy szövetkezzenek velünk. Hiszen azt mondtad, hogy ők is elnyomottak, harcoljanak tehát a mi oldalunkon!

R. Joselmann, aki előre látta a parasztlázadás szomorú végét, rövid gondolkodás után a következőt mondotta:

— Uram, mit fognak mondani a parasztokról, ha köztes tudomású lesz, hogy csak a zsidók segítségével tudják kivívni jogaikat?

— Igaza van, szóltak közbe a vezérek, kimélni akarjuk a zsidókat, de semmi közünk hozzájuk.

Igy határoztak az összegyülekezett parasztvezérek, rendeletet küldtek a lázadó parasztokhöz, hogy kimélik a zsidókat. Erről kiállítottak oltalomlevelet is.

Talán soha sem tett olyan nagy szolgálatot a német zsidóknak R. Joselmann, mint akkor, amikor a lázadó parasztok vezéréinél sikerült kíméletet szerezni testvéreinek. Mert borzadással kell olvasni azokat a kegyetlenségeket, amelyeket ezek a parasztok elkövettek a földesurakon. Az igazságnak megfelelően meg kell állapítani, hogy a földesurak egy része nem bánt kíméletesebben a parasztokkal, mint ezek övelük, amikor hatalmukba kerítették a kastélyokat és a paplakokat. Elképzelhető tehát, miképpen bántak volna a zsidókkal, hogyha R. Joselmann nem eszközölt volna ki oltalomlevelet. Ezt az oltalomlevelet lemásoltatta sok példányban és futár által elküldte a veszélyeztetett vidékekre. R. Joselmann azt írja a naplójában: sokszor nem használt a közbelépés, de igen sokszor enyhítette a parasztok rablási és öldöklési vágyát. Így például Elzaszban egy Wolf Wagner nevű lázadó vagy 14.000 parasztot gyűjtött össze. Így vonult Bergheim városka elé. A város kinyitotta kapuit. A parasztok először rárohantak a papokra, felkoncolták őket, azután bementek a pincéjükbe és kiitták a borukat, majd megtámadták a zsidókat, szétrombolták házaikat és elvettek tőlük mindent. A megijesztett zsidók a templomba menekültek és eltorlaszolták magukat. A lázadók benyomultak a templomba, a frigysekre nyitották ki a Tóratekerceket és szétépték. A zsidók közben menekültek és a jóérezésű keresztény lakosság elrejtette őket. Erre a bandafőnök kidoboltatta, hogy minden polgárnak kötelessége halálbüntetés terhe mellett kiadni az elrejtett zsidókat. A polgárok engedelmessé váltak és körülbelül 300 embert összeterelek és velük lándzsák között vesszőfuttatást akartak rendezni. Megakarták kezdeni egy öreg emberrel, amikor a városka piacára vágatva jött egy lovas és menydörgő hangon kiáltotta: „Álljatok meg”. Leugrott a lóról, odalépett a parasztvezérhez és mondotta:

— Kapitány! Kegyelmed is ott volt, amikor Altdorf mellett az összes vezérek kíméletet fogadtak a zsidókkal szemben, miért nem tartja be a vezérek határozatát?

— Bah! A zsidóknak adott szót nem kell megtartani!

— Ugy? És hogy esnék majd a kapitány urnak az, ha azt mondanók, a parasztnak adott szót nem kell megtartani?!

— Talán ki akarja őket váltani, odaadom olesón. Fejenkint öt forintért.

— Nem úgy van, nincs joga eladni őket. Ha éppen akar négyszáz forintnyi adományt ...

— Hát jó, legyen így, hagyjátok futni a zsidókat, emberek.

A halálra ijedt zsidók megszabadultak, hazamentek lerombolt házaik felé. A lovas: R. Joselmann volt. Bement

a templomba, összeszedte a szétéptett tóratekerceket a hitközösség embereivel együtt betették őket a frigysekre nyitott templomba, azzal az elhatározással, hogy mihelyest lehetséges lesz, el fogják temetni.

Wagneren azonban nemsokára beteljesedett az amit R. Joselmann mondott neki. Lotharingiai Antal harmincezer emberrel megtámadta a parasztokat, az egyik helyen 6000 paraszt elsáncolta magát. Mivelhogy nagyon szorongatta őket, békét kértek és ő szabad elvonulást juttatott nekik. Mikor a zsoldos katonák látták, hogy mi mindent raboltak a parasztoktól, nagy kedvük támadt elvenni ezt tőlük. Egyszerre valaki kiadja a jelszót: „A parasztoknak adott szó nem kötelező, mert ők eretnekek”. Több se kellett. A zsoldosok rávetették magukat a parasztokra, elvették a zsákmányukat. A parasztokek ellenszöguáltak. Nagy öldöklés fejlődött ki a fegyveres katonák és a fegyvertelen parasztokek között. Ennek következményeképp 5000 paraszt maradt a harc téren, a többiek elmenekültek. Éppen így folytatták vére Németország más helyein a parasztlázadást. A vezért is elfogták és rettenetes kegyetlenséggel kivégezték.

A parasztlázadás leverése után megkezdődött a bosszú és a megtorlás. Borzalommal olvassuk az akkori krónikákat. Így például Frankén tartományban egyszerre 269 parasztot végeztek ki, Konrad würzburgi püspök tudtával. A protestáns fejedelmek ép oly kegyetlenül jártak el. A rémes jelenetek egyikéről a következőket olvassuk egy régi krónikában: Prechter Friedrich, a Hochfelden-uradalom birtokosa Elzaszban keresztül vonult és kénye-kedve szerint akasztatott, lefejeztetett embereket. Reichenmeyer helységében a Dixingerek leszegyedett nemesi családja lakott, az utolsó sarjadék, Gerhard, azzal volt vádolva, hogy résztvett a lázadásban. Hiába hangoztatta, hogy őt parasztjai fogták el és vitték magukkal, Prechter elrendelte, hogy akasszák fel. Akkor a nemesnek egy öreg szolgája, Heinrich Volz, lábai elé vetette magát és könyörgött ártatlan uráért. Erre Prechter lovagló ostorával végigvágott az arcán, úgy hogy az öreg szolga arca felhasadt és a vér csak úgy ömlött végig rajta. Azután azt mondta Dixinger kisérétének, hogy fogják ezt a Dixingert és kössék fel. Ugyis történt, felakasztották és otthagyták. Rövid idő múlva egy nemes urnó arra ment kocsijával, látta a felakasztott embert, megparancsoltá a szolgáinak, hogy vágják le. Az akasztott magához tért. Amikor a nemes asszony megtudta, kiről van szó, pénzt adott neki és azt mondta, hogy meneküljön az országból. Prechter így vonult végig a tartományon. Így elérkezett Pairis apátságba, ahol azt hallotta, hogy a parasztokek az apátság tetőzetét lerombolták és az ottlevő ölmet eladták az urbisi Áron zsidónak. Erre elküldött érte. Áron özvegyember volt, egyetlen leánya Bróche a legszebb nő volt egész Elzaszban. A szomszéd fiával Mendellel volt eljegyezve. Amikor azt hallotta, hogy apja életveszélyben forog, elment könyörögni Prechterhez. Vesztere. A lovnak volt ugyan felesége és öt gyereke, de amikor a szép leányt meglátta, belészeretett és azt mondotta:

— Jól van, apádnak megkegyelmezek, azonban te maradsz nálam, helyette. (Folyt. köv.)

„Vica” törv. védjegyzett összecsukós sodronyág és fagyermekágy,

egy kézmozdulattal nyitható vagy csukható
Ausch, Kertész-ucca 50. Telefon: 146-249.

Orth. kóser sajt, vaj, idei juhturó
Özv. PAPPER DEZSŐ-né
Bpest, VII., Dob-u. 19. Tel.: 1-345-30.
Nagyban Kicsinyben

PARÓKA
különlegességek
Modern és tartós kivitel
Tartós ondolalások, alakítások
Olcsó árak
ALTSCHÜLER
BUDAPEST, VII. CSANYI UCCA 12
(Királyucca sarok)
Telefon: 1-310-79

HIREK NAPTÁR

Sabosz Ki-szóva, Elül 21, III.-IV. Perek

Gyertyagyújtás (Bpest) : 6.20

שנה kimenetele „ : 7.20

סוף זמן קריאת שמע (Bpest) : 7.25

— Vasárnap Szlichajsz első napja —

Sabosz Niczóvim, Elül 28, V.-VI. Perek
Gyertyagyújtás 6.05, szombat kim. 7.05.

Rajshasónó-számunk א"א a jövő héten rendes időben jelenik meg, gazdag tartalommal.

— Rabénü Koppel Reich z. c. I. Jahzeitját hagyományos keretben ülte meg kedden a budapesti orth. saschevra. A nemrég felavatott szép templomhelyisége az új saschevrának színültig megtelt ájtatos hívőkkel, akik *Sussmann* és *Steif* rabbik mélyértelmű halachikus és agadikus fejtegetéseinek épültek. Maariv után nagyszabású szasz-szujum volt a hitközségi díszteremben, ahol számos Tóraige hangzott el avatott Tóranagyságok ajkáról.

— A bpesti Tiferesz Bachurim „Smirasz Sabosz”-bizottsága által a következő munkaerők nyerhetnek elhelyezést. *Budapest*: 2 fűszerker., 4 szabó- és 1 textilker. segéd; 1 kárpitos, 1 kendőtakaróker., 1 órás, 1 szabó és 1 kötődés tanuló; 2 felszolgáló leány, 1 kisasszony gyermek mellé, 1 háztartásbeli, 1 segédnő és 1 tanulóleány varrodába. *Vidéken*: 3 asztalos, 2 bádogos, 3 cipész, 3 fűszerker., 2 mechanikus, 1 nyomdász, 1 pék, 1 rőfős, 1 szűcs, 1 textilker., 1 textilcipőker., 1 üveges, 4 vasker., 1 vas- és fűszernagyker., 1 fűszer-, csemegeker. segéd; 1 nyomdász- és 1 kézmű-divatárker. tanuló; 3 háztartásbeli és 2 kisasszony gyermek mellé. Jelentkezni lehet írásban (Bp. Kazinczy-u. 27.); személyesen ugyanott esténként 7 és 8 óra között és a bpesti orth. izr. hitközség irodájában (Dob-u. 35. II. em. Telefon: 142-681) egész nap.

Frau Dr. Leo Deutschländer, Wien,

VII., Halgasse 22, államilag vizsgázott pedagógus: ősszel, konzervatív szellemben vezetett, modernül berendezett

Leányinternátust

nyit, bennlakók és bécsi iskolákat látogató künnlakók részére. Kitűnő tanerők, a zsidó szakok, modern nyelvek művészettörténet, torna, sport, kereskedelmi, háztartás elajátítására. — Családiás bánásmód. Mérsékelt árak. Prospektus.

Referencia: Rabbinat der Schiffschul, Wien, II., Gr. Schiffgasse 8.

— Niczóvim-Vajélech. Ez a két szidra csak akkor lesz együtt felolvasva a Rajshasónó előtti szombaton, ha Rajshasónó első napja csütörtökre vagy szombatra esik. *Ha azonban az ünnep első napja hétfőre vagy keddre esik, akkor a két szidra külön lesz felolvasva, még pedig Niczóvim az ünnep előtti, Vajélech pedig az ünnep utáni szombaton.* (Ajrach Chájim 428.) Mivelhogy az idén Rajshasónó első napja hétfő, a két szidra külön-külön kerül felolvasásra, — amit azért kell hangsúlyozni, mert számos *liach* szerint tévesen az idén is együtt szerepel a Szentírás eme két fejezete.

— Rabbi Akiba Éger centennáriuma. A poseni hitközség az összes nagyobb hitközségekhez a következő felhívást intézte: „5698. Tisri 13-án, azaz 1937. szeptember 18-án lesz Rabbi Akiba Éger néhai főrabbin elhalálozásának 100-ik évfordulója. Ebből az alkalomból hitközségünk elhatározta, hogy világhírű papunk z. c. I. emlékére nagyobb alapítványt létesítsünk. Kérjük tehát az összes rokonokat és tisztelőket, bárhol laknak is, támogassák ezen tervünket, hogy az teljesedésbe mehessen”.

— Tóraavatási ünnepség. Lélekemelő élményt jelentett a csengeri hitközségben Sámuel Noé chevraelnök ujonnan iratott Tórájának f. hó 10-én végbement felavatási aktuusa. A gyönyörű széfert, mely Goldenberg Zoltán nánási szajfér munkáját dicséri — az avató lakásából fáklyásmenettel vitték a Fő-utcán keresztül a templomba, ahonnan 5 széferrel jöttek elébe és zsolnárok éneklése közben értek a zsinagóga előtt felállított baldachin alá. Jungreis főrabbi és Satin Zsigmond talmudtudós mondtak avatóbeszédet.

— A kongresszusi XXII. izr. községke-rület e héten tartotta rendes közgyűlést Szegeden. A közgyűlés elé terjesztett évi jelentés, melyet Biedl Samu elnök adott ki, orthodox szempontból is nagyon tanulságos. Szól a vallástalan lelki leromlottságáról, a vegyes házasságokról, a szükséges ifjúsági nevelésről.

— Hitvány árulók. Sátoraljaújhegyről írják nekünk: Julius 30-i számában megírta a „Zsidó Ujság”, hogy városunkban sikerült a polgármester intervenciója folytán a miniszternél elérni, hogy az összes üzletek vasárnap reggel 6—9-ig nyitva tarthassanak. Egyben azonban azt is megjegyezte a „Zs. U.” cikke, hogy antiszemita kereskedők, szövetkező szombatszegő zsidó kereskedőkkel, akciót indítottak a rendelt visszavonása érdekében. A szent שנה-t eláruló hitvány szombatszegők ármánykodása által alátámasztott akció sajnos sikerrel járt és a miniszter visszavonta a rendeletet, mely a szombattartókra életbevágó fontossággal bírt, de a tanjai lakosság érdekét is szolgálta.

— Terebesfejérpatakáról (Trebusány) írják: A napokban elhunyt 63 éves korában a nagytudásáról és vallásosságáról híres *R. Feivel Weisz* rabbi helyettes. Fiai kívül a rahói főrabbi búcsúztatta nagyszabású heszpedben.

x Baal tfillónak ajánlkozik Bpsten tartózkodó elsőrendű előimádkozó hatorasz hajroóval rendelkező talmidchóchom. Egész évre, esetleg az ünnepekre. Cím a kiadóban.

— Volt jesivanövendékek összejövetele Pápán. A „Kehilasz Jákaiv” Grünwald Jakab pápai A. J. főrabbi tanítványainak egyesülete, most sabosz és vasárnap tartja harmadik nagy aszfóját, szijum hasasz-ünnepélyel egybekötve. A vezetőség minden előkészületet megtett az érkező vendégek és talmidok kellő fogadtatására, úgy, hogy azokról, akik érkezésüket nem jelentették be előre, szintén gondoskodva van. A nagygyűlés és szijum a főrabbi beszéshamírosában és az Écz-Chájim helyiségeiben lesz megtartva.

— Százéves a sarkadi hitközség. F. hó 29-én, vasárnap ünnepli meg a sarkadi hitközség fennállásának századik évfordulóját, amelyre 33%-os utazási kedvezményt nyújt a MÁV. Az egész napot betöltő programnak kiemelkedőbb pontjai a százéves temetőben rendezendő emlékünnepe d. e. fél 11 órakor, délután 3 órakor a hatóságok, egyházi és katonai hatóságok részvételével ünnepélyes diszközgyűlést tartanak.

Az ünnepek miatt már most szerezz be gyerekének tankönyveit és iskolaszereit GONDOS SÁNDOR könyv és papírüzletében VI., Andrássy-ut 53.

(Telefon: 117-122)

R. Smüel Áron Klein z.l.

Midőn *Rabbo bar Nachméni* elhunyt — beszél a talmud — egy régi hang szólt: „*Üdv neked Bar Nachméni, tested tiszta és lelked tisztán távozott!*”. *Elterjedt a halálhír Pümpediszo jesivájában, melynek Bar Nachméni a vezetője volt és elindultak Abáje és Rovo, a temetésre, de nem találtak mesterüknek holttestére. Amidőn keresés közben egy rétre tértek, madarakat pillantottak meg, amint egy test fölött árnyékolva rebesgetnek. Bizonyára ott fekszik! mondták és arra a helyre érkezve megtalálták mesterük porhüvelyét ... Három napig és 3 éjjel sírátták és gyászolták őt.*

A talmud eme elbeszélése jutott eszembe, midőn Sátoraljaújhegyről a fájdalommas szomorú hírt vettem, hogy apósom *R. Smüel Áron Klein* elhunyt. Mint egyszerű embert ismerték és mégis midőn halálhírét megtudtam, egy régi hang szólt: „*Üdv neked Reb Smüel Áron, tested tiszta és lelked tisztán távozott ...!*”

„Három dolgon alapszik a világnak rendje — mondja a Misna — a Tóra, az I'tenzolgálat és a jótékonyág gyakorlásában ...” A világnak eme 3 alap-pillérének fenntartásán a megdicsőült bőven kivette részét. Telen-nyáron, minden hajnalban, elmondta a Thillim összes zsolnárait. Ezt a szép szokást soha el nem mulasztotta, még Tisobeov gyásznapja, vagy Purim örömnappja sem volt kivétel.

Menyegzőmet követő hajnalán, annak dacára hogy egész nap a kimerültség fáradozott és csak éjjel után térhetett pihenőre, már Dávid király szent zsolnárait énekelte ... Zsolozsmája a hajnali esendben oly édesen, oly andalítóan hangzott, hogy a házat körülövező kertek gyümölcsfáin koncertező madárkák felfigyeltek és a kertre nyíló előszoba ablakára csoportosan letelepedve hallgatták az áhitatos éneket ... A madárkák azonban elárnyékolták a napot és ezért megpróbáltam őket elkergetni, mire az öreg mosolyogva így szólt: „Hagyd csak, ezzel nekem csak jót akarnak, mert megvédik fájós szemeimet az erős napsugarak ellen ...”

Óh, megdicsőült Apósom! Ezek a madárkák azok az angyalok, akiket Te a Thillim áhitatos mondása által megtellettél, akik megvédnek Téged a halál keserű óráiban, árnyéket és védőfalat alkotva szent tetemed körül. Ezek azok, akik andalítóan édes dalokat zengve elkísértek téged utolsó utadra, amíg a nagy dalnok, Dávid király, énekharatól kísérve, zengő hárfájával fogadtatásodra indul és mint méltó tanítványt kegyeibe fogadva elvezet a számodra kijelölt helyedre ... hogy itenfélő, jámbor életedért elvedd méltó jutalmad ...

Guttman József (Torna)

— Ki akar Belzbe utazni?! Aki a küszöbön álló nagyünnepekre Belzbe akar utazni, küldje be azonnal (legkésőbb f. hó 31-ig) útlevelet vizumoztatásra, P 6.50-nel, Kronstein Ákoshoz, Ujpest, Árpád-út 119.

— Zsidó beszámoló Olaszországból. Ritka szellemi élvezetben volt része a budapesti Tiferesz Bachurimnak az elmúlt szombaton. *Breuer Dávid*, a sopperi hitközség elnökhelyettese, a vezetőség felkérésére rendkívül érdekes előadást tartott. A zsufolásig megtelt teremben a nagytudású szónok először szellemes talmudmagyarázatokat adott elő, utána legutóbbi olasz utazásának élményeit, többek között *Chide* és *Abarbanel srjáról*, a vatikáni zsidó kéziratgyűjteményről számolt be érdekesítő és szellemes előadásban. Szónokot lelkes ovációval ünnepelte a közönség, amelynek soraiban több előkelő hitközségi tag is jelen volt.

— A bécsi „Bész Jákób” iskolában a téli szemeszter október 5-én kezdődik. Jelentkezések címe: Direktor Dr. Joel Pollak, Wien II., Grosse Pfarrgasse 3. — Külön strandot a férfiaknak. Ungvárról jelentik: A helybeli orth. hitközség hetekkel ezelőtt kérelemmel fordult a városi tanácshoz egy külön férfistrand létesítése érdekében. Ezt sok másvalású férfi is kívánják. A javaslat szerint a magisztrátus az Ung folyó partján megjelölne egy területet, ahonnan eltávolítják a női strandolókat és őr alkalmaznának, aki gondoskodna arról, hogy a nők elkerüljék ezt a helyet. Különbben ilyen irányú akciót a keresztény egyházak már régebben kezdeményeztek. A városi tanács úgy határozott, hogy a legközelebbi városi képviselőtestületi ülés napirendjére tüzi a kérdést.

Meghívó

Néhai ADLER GYULA a Pesti Chevra Kadisa megdicsőült volt nagyérdemű elnökének és díszelnökének síremlékét

folyó évi augusztus hó 29-én

vasárnap délelőtt 12 órakor

avatjuk fel a Kerepesi-úti izr. temetőben.

Az avató ünnepre t. Cimedet tisztelettel meghívjuk.

Budapest, 1937. augusztus havában.

A Pesti Chevra Kadisa előjárósága.

Tisztelettel kérjük a választmány és képviselőtestület t. tagjait, hogy az avató ünnepben a Chevra Kadisa megdicsőült díszelnökének emléke iránti tiszteletből megjelenni szíveskedjenek.

— Rabbiválasztás Tétényben. A nagytényi orth. hitközség dr. Roth Sándor rabbit Miskolcra, ki jelenleg Mannheimban működik, egyhangúlag kerületi fő-rabbijává megválasztotta.

— BEKÜLDÖTT HIREK. Polgáron a hitközség felkérésére Horovics Andor fiatal rabbi Sajftim szombatján mély tartalmu drószót mondott, az elmúlt szombaton pedig Nyiregyháza szónokolt nagy hatással. — A tokaji jesiva Sabosz-ra szijumot rendezett. Jungreis Nándor főrabbi mondott hadront, majd a köv. növendékek tartottak charifusz- és magidusz beszédeket: Engel József, Glück Mór és Tibor, Handelsmann Adolf, Klein Lajos, Lebovits Márton (Tokaj), Fisch Arnold (Nyirbátor), Markovits Béla (Makó), Klein Miklós, Teller Ernő, Glückman Sámuel (Mándok), Friedman Miklós (Debrecen). — Sárvárott Wolf Óser pozsonyi rabbinövendék a T. B.-ben magas színvonalu homiletikai előadást tartott. — Az ungvári „Lomde Tóra” ifj. egyesületben Reichen-thal D. (Nyitra) szónokolt nagy hatással. — A nyiregyházi szefard imaház ifj. csoportja a jesivából hazatért bőcerek tiszteletére Eisenberger Jakab rendezésével m'lave malkot adott. Schwarz Márton nívós felszólalása után Rottmann Sándor és Schwarz Géza beszélt.

CSALÁDI HIREK

(Négy sorig 4 P, azonfelül soronkint 1 P)

Perl Sarolta Kisvárdai, Bráver Mór Makó jegyesek. (M. k. é. h.)

Goldberger Riza Ujpest, Oberländer Mór Ujpest jegyesek.

Goldner Edit Kassa, dr. Stern Salamon Budapest jegyesek. (M. k. é. h.)

Leitmann Olga Csorna, Weisz László Budapest jegyesek.

Stein Elluska Varannó és Mikulinczer Nándor Ungvár, házasságot kötöttek. (Az ungvári „Lomde Tóra” sziv. grat.)

Lorber Reginkát Soltvadkertől, eljegyezte Guttman Vilmos Tab-Polgár. (A polgári T. B. szívélyesen gratulál.)

Weisz Margitát Bodrogkeresztur, eljegyezte Weisz Miksa Nagyecsed. (A nagyecsed T. B. szívélyesen gratulál.)

Lipsitz Frádele Sátoraljaújhegyen házasságot kötött Rosenfeld Elisóval Debrecenből.

Taub Honorka Sátoraljaújhegy, Farkas Jenő Demecser jegyesek. (A demecseri T. B. gratulál.)

Steinreich Ilonkát Gyöngyös, eljegyezte Moskovitz Dávid Debrecen. (Minden külön értesítés helyett.)

Grünwald Zsizi, a pápai Adasz Jiszroel főrabbi leánya és Moskovits Dávid okl. rabbi Mád, jegyesek.

Blasz Irénkét Edeleny-Sajószentpéter, eljegyezte Rosenberg Lázár Sátoraljaújhegy.

x LAKODALMAKAT, BANKETTEKET DEBRECENBEN legjobb kivitelben legolcsóbban szervíroz ujonnan elegánsan berendezett szászterítéses helyiségében: Klein orth. étterme, Piac-u. 66.

Menyasszonyi ajándékok, óra és ékszerárak legmegbízhatóbb vétel és eladási forrása GESTETNER IMRE, Ujpest, Király-u. 47. Budapesti telefon 2—945—60. Ékszertervező.

Pályázatok

Pályázatok és apróhirdetések díjazása: Minden szó egyszeri beiktatása 16, vas-tagon szedett betűkből 32 fillér. Állást-keresőknek 10, ill. 20 fillér. Legkisebb hirdetés díja 2 pengő. Az összeg előre küldendő be; lehet 10 filléres levélbélyegeken is.

A szerencsi Talmudtóránál megüresedett egy gemóra *tajszefesz-melamed* állás. Hosszabb gyakorlattal bíró, állásban levő kiváló tanerők küldjék be szeptember 1-ig pályázataikat, okmányokkal felszerelve. *Perlstein Henrik* Talmudtóra-elnök.

A tabi Talmudtóra pályázatot hirdet melamed-állásra, a tanév kezdetére. Pályázó *bócher miflog b'tajró v'jirasz somajim* legyen és eddigi kellő gyakorlatot igazolja. Utiköltség csak a meghívott-nak térítetik. *Grosz Dávid rabbi, Tab.*

A nyiregyházi aut. orth. izr. hitközség tulajdonát képező *rituális fürdő* 1938. év január hó 1-től kezdődőleg három évi időtartamra bérbe fog adni, amelyek árlejtésére ezennel pályázatot hirdetünk. A feltételek a hitközség irodájában a hivatalos órák alatt megtekinthetők. Az árlejtés komolyságának biztosítására, az ajánlatban foglalt egy évi bérösszegnek megfelelő egynegyed évi bérleti összege készpénzben, vagy fentartás nélküli betétkönyvben az ajánlat benyújtásával egyidejűleg hitközségünk irodájában elismervény ellenében letétbe helyezendő. Ajánlatok zárt borítékban legkésőbb szeptember 30-ig bezárólag hitközségünk irodájába nyújtandók be. *Elöljáróság.*

A gyónki orth. izr. hitközség pályázatot hirdet *kantor-metszői* állásra. Olyan 35 éven aluli pályázhatnak, kik három elismert orth. rabbittól kabbolóval rendelkeznek és kellemes hangú baál-téfilok és baál-korék. Fizetés havi 80 pengő. Az utiköltséget csak a megválasztottnak térítjük meg. *Engelman Vilmos, elnök.*

FÜRDŐHELYEN teleképítkezéshez tő-késtársat keresek. Érdeklődni: *Davidovits Emil, Hajduszoboszló.*

FIATAL, szombattartó okleveles tanító, nevelői (vagy egyéb) elfoglaltságot keres. „Szerény” jelige.

JÓMEGJELENÉSŰ, iparral rendelkező, vallásos szorgalmas, ambíciós fiatal-ember (30 évesig) benősülhet. Csinos leány, ház, hozomány. Üveg-, vagy bőrszakma előnyben. „Zsidó város *Dunántul*” jelige.

DRŐSEKAT németül, ünnepélyes alkalma-kra (*barmiczvó, chaszene, próba és székfoglaló stb.*) 5.50 P előzetes beküldése ellenében, *psittit külön díjazás-sal, diszkréció mellett szállít: Braun Izráel rabbi, Bp., Szövetség-utca 43.*

CINOS orth. leány férjhezmenne, existenciával bíró jömegejelenésű fiatal-emberhez. „28-as, 5000” jelige.

Apró hirdetések

KAZINCZY-TEPLOMI I. osztályú férfi és női ülés a főünnepekre bérbe-adó. Cím a kiadóban.

RAJSHASONÓ MÁTRAFÜREDEN! Péntek déltől szerda estig, öt és fél nap, teljes penzió személyenként ima-székkel 30 pengő. Mandl Erzsébet.

FIATAL szombattartó fűszeresegédet, azonnali belépésre keresek. Fogel Mór, Miskolc, Szt. István-utca 34.

NÉGYÉVES kislányom mellé keresek, gyakorlattal bíró, intelligens orth. leányt, ki a háztartásban is segítke-zik. Fonféder Náthán, Békéscsaba. (Bemutakozás lehet Fonfédernél Bpsten, Erzsébet-tér 5. I.)

SZOMBATTARTÓ szlovákiai fiatal rö-vidárkereskedősegédet keresek. Dá-vidovits Márton, Uzhorod.

RÓFŐS, cipő és divatrua üzletembe, ügyes, önállóan kiszolgáló kirakatren-dező segédet szeptember 1-ére felve-szek. Ajánlkozók közüljék eddigi műkö-désüket és igényüket. Sonnenschein Dávid, Salgótarján.

MEGBIZHATÓ vallásos mindenleányt vagy asszonyt keresek kis családhoz. Reiner Pál, Gesztely.

SZAKMÁJÁT jól értő, szombattartó hölgyfodrászónó szerény fizetéssel ál-lást keres. Id. Weisz Hermann, Deme-cser.

MIKVOKEZELÉS, sámeszi-, pénzbe-szedő vagy más hasonló állást kere-sek, P 1500-at fizetnék lelépésért vagy ilyen álláshoz juttatásért. „Megbiz-bató” jeligére.

ZSIDÓ gimnáziumi tanárnál orthodox ellátást, elsőrangú nevelést, német tár-salgást kaphat 1-2 tanulófiú, vagy leány. Bpest, Teréz-körút 21. III. 1. Telefon: 128-550.

SZ'FÓRIMT, Tórákat, eladásra bizo-mányba vezek. „Rabbi” jelige.

ZSIDÓ gimnázium közelében orth. uri családnál egy diákleány, vagy fiú tel-jes ellátást kaphat. Walden, Bpest, Ne-felejt-utca 15.

JÓ házból való leányt, aki varráshoz ért, fűzőszalomba tanulónak felveszek. Szamet Benedek, Hajdunánás.

ÜGYES, megbízható, jó családból való bócher, férfi-női divatruaüzletben tanulónak teljes ellátással azonnalra felvétetik. Szabad idejében kisfiam-mal tanuljon. Geiger Mór, Nagyléta.

BŐRÜZLETEMBE gyakorlónak teljes ellátással azonnali belépésre keresek erőteljes, megbízható, volt bócher. Noé Benő, Ónod.

ORTH. leányt háztartásomba jóbizonyít-vánnyal keresek. Reiner Ignác, Máté-szalka.

SZOLNOKON Sámuel orth. kóser ven-dégelője a Fő-téren. Szolid árak. Menü-rendszer.

AZONNALRA keresek szombattartó se-gédet, ki a női-férfikonfekció szakmá-ban és kirakatrendezésben teljesen jártas. Ajánlatban kor és igény meg-jelölendő. „Nagyobb város” jelige.

ZUGLIGETBEN villamos és autóbúsz- vonal mentén, modern villában, gye-rekeknek, felnőtteknek, családnál pen-ziószerű orth. ellátás egész éven át. Templom a közelben. Ünnepekre elő-jegyzés: Schiffernél, I., Árnas-út 10. Telefon: 164-838.

HUSZÉVES jesivanövendék elmenne gyakorlónak fa-, vagy más szakmába és 1-2 fiú chümis- és gemóra tanítá-sát is elvállalná. Jelige: „Dunántuli, szorgalmas”.

VALLÁSOS családnál csekély fizetésért elvállalom chümis-rasi és gemóra ta-nítását. „Teljes ellátás” jelige.

Jelígés levelek továbbításához 20 filléres bélyeg mellékelendő.

MAGYAR fordításban megjelent *Kiczür Sülchon Örűch* 3 P-ért megrendelhető: Baum Tibor könyvkereskedőnél, Miskolc, Kazincy-utca.

KI VALLALNA EL Budapestben, szigorú vallásosan nevelt kitűnően tanuló leánykamat, aki most I. polgárba jön. Vallásos szülők, kiknek hasonló, esetleg gyengébben tanuló leányuk van, írja-nak: Rosner Mártonnak, Nagyigmánd.

ÁRVALEÁNY jó családból, 1-2 gyer-mek mellé elhelyezkedne. „Háztartás-ban is segítkezik” jeligére.

AZONNALRA felveszek komoly meg-bizható vallásos mindenest. Stadler, Sopron.

ISKOLÁS gyermekeket jutányosan el-vállal teljes ellátásra iskola közelében: Klein Dezső, Bpest, Rombach-utca 1/b. IV. emelet 5.

HASOVASZ AVÉDŐ. Hétfőn délután ellopták Bpsten, Eötvös-utca 19. sz. házban, barna kofferomat, melyben volt: talisz (rongyos bélésel), 2 pár fillin (Rási-tfillin bájiszokkal, R. Tam-tfillin bájisz nélkül) és fehérné-mű. Becsületes megtaláló 20 P juta-lomban részesül. Friedmann Ch. J. rabbi, Bodrogkeresztur.

ISKOLÁS gyermeket teljes ellátással, olesón elfogad orth. család. Rombach-utca 3. II. 41.

FÜSZER- és csemegekereskedésben fel-vétetik segéd ki jártas esetleg kirakat-rendezésben is. Szombaton zárva. Spitz-er Ernő, Sopron.

TEXTILÜZLETEMBE szombattartó ta-noncot, továbbá kezdősegédet felve-szek. Revitz Sándor, Paks.

RÓFŐS- és divatruaüzletben, szombat-tartó kiszolgáló segédet keresek. Stein-berger Arnold, Balmazújváros.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:
GROSZBERG JENŐ

Klein S. nyomda, Bpest, VI. Lovag-u. 14.
Telefon: 1-111-95.

ZSIDÓ UJSÁG

AZ ORTHODOX ZSIDÓSÁG FÜGGETLEN HETILAPJA

Alapította:
Groszberg Lipót יצילSzerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST, VI., EÖTVÖS-UTCA 26/C.
Telefon: 1-238-08. Csekk számla: 50.791.
Egész évre 20 pengő. Külföldre P 25.Szerkeszti:
Groszberg JenőBoldog, áldásos ujesztendőt!
Irta: Óbudai Freudiger Ábrahám, a budapesti orth. hitközség elnöke

Az 56. zsoltár e szavából: „*oiró sóchar* — ébresztem a hajnalt”, bölcseink költé-szete a következő képet hámoztta ki: *Dó-vid Hamelech* ágya felett hárfá függött és amikor az északi szél megérintette hurjait, felhangzott az ébresztőnek dal-lama, amire a költő felriad és lelke áhi-tatában I'tenhez emelkedett, zengte a Mindenható dicsőségét és így várta be-ébrén a virradatot, „ébresztette a haj-nalt”.

A mostani, áhitatnak szentelt napok-ban, amidőn hajnali imákat végzünk, ben-nünk vibrál e mélyértelmű képnek em-léke. Könyörgünk és fohászunk a fe-kete éjszakában, „*b'zaakom b'ajd lájil*”. Érezzük, hogy éjjel van, a bajoknak, a szenvedéseknek északi szele (*mizofajn tipószach horó*) süvit végig és ez a fer-geteg megráz bennünket és szeretnők éb-reszteni a hajnalt, szebb idők hajnalát. Régente azt mondták fölényesen, hogy a középkor volt a legsötétebb, hogy az a korszak volt a legkegyetlenebb, amikor nem a tudomány uralkodott, hanem a hit; most azonban kiderül, hogy még olyan kegyetlen, embertipró és ember-pusztító korszak nem volt, mint a mosta-ni, a *hitelenségnek* korszaka, amikor az emberi életet értéktelenek tartják, külö-nösen, ha más ember életéről van szó, amikor csak az egyes ember halála tra-gédia, de százazreknek elpusztulása: a magas politika statisztikája. A mai kor történései értetik csak velünk, miért kö-vetelte a Tóra a bálványimádás kiirtását. Mert a bálványkultusz jelenti az aljas-ság felmagasztosítását. Azt dörögi oda *Hajséa* próféta (13., 2.) az ő kortársai-nak: „*Zajvché ódom, agólim jisókün* — borjuk előtt leborulnak, de embereket öl-nek”. Azt hittük, hogy ez túlzás és a mai kor megtanított bennünket arra, hogy valóban így van, mert az állatok előtt borulnak le: az állatvédelmet mindenütt hangoztatják, de az embervédelmet elha-nyagolják.

Lelkünk *aeolhár*fáján, a nyugtalansá-gok mai idejében a remény összhangja és a kétségbeesés diszharmoniaja küzd. Csüggedő lélekkel, szomjuhozó lelkiüet-tel kérdezzük: „*Sajmér má milél* — Iz-ráel öre mi lesz az éjszakából? Lelkünk hánykolódásába, kaleidoszkopszerű há-nyattatásába beleszól az Ige:

למשמך עמדו היום כי הכל עבירך
„Itéletedre állanak ma, mert mindany-nyan a te szolgálád ök.” (Thillim 119.)
Ezt mindennap kell éreznünk, de külö-nösen *Rajshasonó* sorsdöntő ünnepén („*Hájajm*” *zeh Rajshasonó*), amikor imáink, szent elmékedéseink, fohászaink, I'ten uralmáról szólnak. Ha arra gondolunk, hogy Ő itéletet tart, meg kell ren-dülnünk, de fel kell emelkednünk. A *Rajshasonó* hirdeti: ha látsz zsar-nokot, aki tombol, tipor, fennhéjázással gunyolódik mindazon, ami eddig szent volt, gondold arra, hogy minden em-beri mulandó, gondold arra, hogy itéletre kerül ő is és ennek tudatában nézz fel az Örökkévaló felé és ismételd erős meg-győződéssel: „*Ach bachalókajsz ... éch hójil vsammó ch'rógá* ... — sikamlós ta-lajra helyezted őt el, megsemmisítésre dobod őt, miképpen pusztulnak, pillanat alatt megsemmisülnek”. (Thillim 73.)

A világtörténet viharait legjobban a zsidóság érzi. Ezért emlíjük *Rajshasó-nó*kor a Teremtő világalalmát, az em-beri társadalom igazságát, az egyén megjavulását és az emberiség jövőjét. Az összeomlás fergetege legelőször Iz-ráel tépázta meg. Akik materialista szempontból nézik a dolgokat, azt mond-ják: „Ez a született kisebbség, ez a leg-gyengébb kisebbség tragédiája.” Elfelej-tik, hogy materialis alapon a zsidóság szenvedését nem lehet megmagyarázni, mert kapcsolatban van azzal a másik kérdéssel: „Hogyan képes annyi ellent-állásra a leggyengébb kisebbség?” Ezért sokkal inkább igaza van *R. Jehúdo Halé-vinek*, aki azt mondotta: Az emberiség-nek a szíve vagyunk, a szív a legérzéke-nyebb, ez érez meg minden rendellenessé-

get. Ez a szerep ne büszkeséget keltsen, hanem inkább felelősségérzetet, mert be-lénk vannak olva az erkölcsi eszmék és mi megérezzük ezeknek az eszméknek megsértését, amint a szeizmográf reagál a messze földön történő földrengésre. Igen, mi átérezzük, hogy a mai helyzet-ben igen időszerű az Ige: „Itéletedre ál-lanak ma, mert mind a Te szolgálád ök”. De érezzük az Ige folytatásának igaz-ságát is:

לולי הורחק עשועי או אכרתי כעני

„*Ha a Te Tórad nem lett volna az én gyönyörűségem, elpusztultam volna nyo-morúságomban.*” Felelősségérzetünket, az emberiség nagy ügye iránti szerete-tünket éppen abból merítjük, hogy a mi gyönyörűségünk és életelemünk a mi szentséges Tanunk.

Felelősségérzetünket akarja ébreszteni az ünnep előtt felhangzó intés: „*At-tem niczóvim hajajm külchem* ... — itt álltok mindannyian, vezéreteik, törzsei-tek, öregeitek, Jiszroél minden fia, gyer-mekeitek, asszonyaitok, az idegen, aki kö-zöttetek van, a favágótól a vízmerítőig, hogy bevezessen az Örökkévaló szövetsé-gébe; ... és nemcsak veletek kötöm én ezt a szövetséget, hanem azzal is, aki nincs itt.” E szavakban megcsillan az egész emberi társadalom erkölcsi tartal-ma a maga összességében. Nincs itt szó külön totalitásról (*külchem*), indivi-dualizmusról (*kol is jisroél*), sem az uralkodó osztályok érdekeiről (*rosé-chem*), sem az elnyomott osztályok har-cáról (*méchajtéjv ézeché*), sem a meg-csontosodott konzervatívizmusról (*zike-néchem*), sem a fajvédelemről (*v'gérché*), hanem szó van egyszerre minderről, szó van az egyetemes emberi szolidaritásról, melynek célja: az Örökkévalóval való szövetség (*Vovrechó bivrisz*), amely a békét és az életet jelenti (*b'riszi hojszó itaj hachájim v'hasolajm*).

És hogyan tudunk eleget tenni felelős-ségérzetünknek? Erre útmutatást ad ne-